

RITEÅ LANDSFÖRSAMLING. (Norrboten.)

För främjandet af det norrbottniska kustlandets kolonisation, som på initiativ af förmyndarregeringen under kon. Magnus Erikssons minderårighet igångsatts på 1320-talet (jfr inledn. till Neder-Luleå), uppläts Piteå älfdal jämte öar och vatten åt riddaren Nils Abjörnsson (Sparre), hvilken efter konungens myndighetsförklaring genom kgl. bref 9 apr. 1335 (DS 4, n. 3134) fick bekräftelse på denna förläning som

lön för den möda och de kostnader, han nedlagt på ditskaffande af familjer, byggande af bostäder och andra därmed sammanhängande åtgärder. Större delen af nyodlingarna grupperade sig säkerligen kring den vidsträckta infjärd, där Piteälven utmynnar. Tidigt gjorde sig behovet af kyrka och präst här gällande, enär redan 1339 ett khdeskifte ägde rum. Den första kyrkan, ett oansenligt träkapell, låg utan tvifvel i den s. k. gamla Kyrkbyn, omkring 3 km. ofvanom älfvens nuvarande mynning på dess västra sida, där spår af gammal bebyggelse ännu skönjas. Som nämndes i inledn. till N. Luleå synes Piteå då varit moderförsamling till den förra. Rollerna blefvo emellertid snart ombytta, ty på 1370-talet befinnes Luleå vara hufvudkyrka och Piteå kapellag. Detta kan bland annat utläsas i det protokoll¹, som uppsattes då ärkebiskop Birger Gregersson på sin resa i Norrbotten 1 aug. 1374 gjorde ett uppehåll i byn Pyrte, hvilken anges ligga i Luleå kyrksocken (in parochia ecclesiae Lulo), men hvarmed antagligen åsyftas Porsnäs i Piteå s:n. Här afgafs ett vittnesmål af tvenne piteåbor *Olaus* kallad *Quædhinger* och *Antorus*² (parochiani capellæ Pito), den senare tillika kyrkvård (tutor capellæ Pito). I början af 1400-talet är emellertid Piteå åter själfständigt gäll, ehuru antalet rökar i socknen år 1413 endast steg till 30. Den donation af 1/8 af Öja hemman till prästbordsjord, som häradshöfdingen i Norrabotten Peder Diekn och hans hustru Gunild Guttormsdotter gjorde till förmån för Piteå kyrka 14 apr. 1408, står påtagligen i närmaste samband med utbrytningen från Luleå och kyrkans flyttning till Öjebyn. Den donerade jorden hade tidigare varit i kyrkans ägo, men blifvit bortsåld.³ Piteå ingick äfven i den Norrbottensförläning, som ärkebiskop Jacob Ulfsson 20 aug. 1482 fick mottaga af sv. riksrådet.

Till Piteå pastorat räknades motsvarande lappmark, där ett kapell uppförts vid *Arvidsjaur* antagligen på Johan III:s tid. Denna lappförsamling jämte ett par af de öfre byarne i Piteå socken afgick till eget pastorat 1606, men återlades redan 1614 under moderförsamlingen för att genom kgl. brefvet 24 sept. 1640 definitivt afskiljas i samband med inrättandet af tre andra pastorat i samma lappmark, *Arjeplog*, *Nasafjäll* och *Silbojock* (se resp. inledningar).

Piteå stads anläggning på området närmast omkring sockenkyrkan enl. kgl. privilegiebrefvet 12 maj 1621 föranledde i ecklesiastiskt hänseende inga andra åtgärder än en reglering och uppdelning af lands- och stadsbornas underhållsplikter gentemot kyrkan och prästerskapet, men sedan staden, efter att natten till den 14 juli 1666 i grunden förstörts genom brand, år 1668 flyttats till Håggholmen, dess nuv. plats, och 1684 fått egen kyrka, inrättades enl. kgl. resolution 3 dec. 1680 en stads-komministratur, som till en början var förenad med en kollegatjänst vid stadens trivialskola. Jämlikt kgl. bref 20 apr. 1900 hat staden sedan 1 maj 1901 utgjort eget pastorat; se *Piteå stad*.

Nordvästra delen af Piteå socken, hvarest ett kapell år 1807 uppförts vid *Älfsbyn*, afskildes året därpå som annex, hvilket enl. kgl. medgifvande 20 apr. 1894 fick pastoralt rätt, se *Älfsby*.

Efter att dessa afsöndringar genomförts, påyrkades å kyrkostämma dec. 1901, att den återstående delen af Piteå landsförsamling skulle klyfvas i 4 pastorat med nya

¹ *Peringskiöld*, Monum. Upland, s. 3.

² I tidigare herdaminnen ha de af misstag uppförts som präster i församlingen.

³ Donationsbrefvet är aftryckt i Eckl. bost. IV, s. 146. Enligt 1543 års jordebok brukades då ena hälften af kyrkojorden i gamla Kyrkbyn skattefritt af prästen, den andra hälften utarrenderades af kronan.

kyrkor i Roknäs, *Norrjärden* och *Hortlax*. Det stannade emellertid med de två sist nämnda. Kungl. brefven om de nya pastoratens konstituerande äro utfärdade för Norrjärden 31 dec. 1904, för Hortlax 31 mars 1905. Utbrytningarna gingo i verkställighet 1 maj 1915 och s. d. 1918.

Om den vid 1400-talets början i Öjebyn uppförda kyrkan har man ingen närmare kännedom. Hon var förmodligen af trä och ersattes sannolikt mot slutet af samma århundrade med den solida stenbyggnad, som utgör kärnan i den nuvarande landskyrkan. Grundplanen var ursprungligen rektangulär. I det gamla socknesigillet ingår en bild af Johannes Döparens hufvud, hvilket tyder på att han varit kyrkans skyddspatron liksom ock kyrkmässans firande på midsommardagen. Kyrkoräkenskaper för 1644 och ff. år utvisa, att en grundligare reparation då försiggått. Vapenhuset låg enligt dåtida stadsplaner på södra, sakristian på norra långsidan. Den fristående stenkastalen bildade samtidigt stegport i bogårdsmuren. Vid stadsbranden 1666 blef kyrkan rätt illa åtgången, i det att taket förstördes, så äfven vid ryssarnas sköfling 1721. Församlingens tillväxt framtvingade omsider en omfattande tillbyggnad, som gaf kyrkan hennes nuvarande karaktär af korskyrka. Understöd beviljades af K. Maj:t 4 sept. 1747 i form af allmän kollekt från rikets alla kyrkor, arbetet påbörjades 1751 under ledning af stadsmurmästare Gottfrid Franke från Stockholm och verkgesällen Daniel Hagman.

Af äldre inventarier återstå nu endast ett par medeltida rökelsekar¹ och ett antependium med årtalet 1589. Predikstolen är skänkt 18 juni 1647 af borgmästaren Olof Jonsson (Sundel) och hans hustru Ingrid Östensdotter, hvilka äfven bekostade orgelläktarens uppförande.

Norrjärdens kyrka, uppförd af trä enl. ritning af arkitekt Torben Grut, invigdes 26 juni 1913. Ritningarna till kyrkan i Hortlax, hvars invigning ägde rum 15 juli 1917, äro uppgjorda af arkitekt Edv. Dalbäck.

Vid *Långträsk* är senare uppbyggdt ett kapell med där stationerad komminister sedan 1920, lydande under moderförsamlingen.

[*Litt.: A. Bygdén*, Källorna till Piteå sockens äldsta hist. Sthm 1921; *A. Nygren*, Högtidstal vid Piteå landsförsamlings 500 års jubileum år 1908. Gefle 1910; Diverse uppsatser i Från bygd och vildmark 1922, 1923 af *O. Selinus*.]

KYRKOHERDAR.

1. Dominus **Laurentius** [-1339] curatus in Pito, den förste kände och säkerligen äfven i ordningsföljden förste khden i församlingen, var nyårsdagen 1339 närvarande vid Lula kapell, då en bonde Svenald från Rutvik i saknad af eget sigill fick låna pastorns för att besegla sitt testamente, enligt hvilket all hans kvarlåtenskap, så väl lös som fast, skulle tillfalla Upsala domkyrka. (DS 4: n. 3409.) Herr Laurentius måste emel-

¹ En medeltida nattvardskalk af tyskt ursprung omgjordes 1754. Inskriptionens slutord: *per curam Joh. Caroli curati in Luloa* tyda på, att kyrkan förvärfvat detta altarkärl i samband med församlingens utbrytning från Luleå i början af 1400-talet, då nämnde khdes ämbets-tid inföll.

lertid kort därefter afgått från pastoratet vare sig genom döden eller på grund af förflyttning, ty några månader senare omtalas efterträdaren.

2. Dominus **Petrus** [1339], rector ecclesie in Pitu, synes före sin khdeutnämning innehafva någon slags notariebefattning vid Upsala domkapitel. På honom återföll nämligen en del af de anklagelser, som Minoritermunkarna vid denna tid riktade mot ärkebiskop Petrus Philipsson, hvilken från att ha varit prior för Dominikanerna i Sigtuna bestigit ärkebiskopsstolen och därför utsattes för trakasserier från de med dem rivaliserande minoriternas sida. Dessa framkommo bl. a. med beskyllningen, att dominus Petrus, hvilken omkr. 18 maj 1339 utnämns till khde i Piteå, skulle till deras skada undanhållit dem ett från Rom ankommet påfvebref. För att svara på denna anklagelse instämde han jämte ombud för minoriterna inför en af ärkebiskopen tillsatt undersökningskommission bestående af ärkedjåknen och ett par kaniker, hvilka den 24 maj s. å. sammanträdde i domkyrkans sakristia. Khde Petrus infann sig på utsatt tid, men några ordensbröder voro icke tillstädes. Först ett par timmar senare anlände deras utskickade men blefvo afvisade, då de ej passat på tiden och kommissionsledamöterna f. ö. hade åtskilts. Emellertid befallde ärkebiskopen, att dom. Petrus, som just stod i begrepp att anträda färden till sin församling i Piteå, skulle uppskjuta afresan för att sätta de egensinniga munkarna i tillfälle att fullfölja sina klagomål. Efter 15 dagars fåfång väntan, som vållade honom opåräknade kostnader och obehag, lämnade han omsider Upsala omkring den 8 juni 1339. Ärkebiskopens på latin uppsatta berättelse öfver minoriternas intriger, hvarur ofvanstående hämtats, är daterad 21 juli 1339. (DS 4: n. 3434.)

Under senare delen af 1300-talet låg församlingen ss. annex under Luleå.

3. Dominus **Olaus** [1438], curatus in Pitha, inskrefs nämnda år såsom medlem af Helga lekamensgillet i Stockholm och erlade i inträdesavgift $\frac{1}{2}$ pund vax.

4. Herr **Augustinus** [-1536], den siste katolske khden i församlingen var död detta år, då landsfogden i testamente efter honom å kronans vägnar uppbar 2 sölfskålar, den ena med s:te Oloffs belete, den andra en liten stämplad skål, samt 2 små gullringar. (*J. Nordlander*, Norrl. saml., h. 6, s. 307.)

5. **Andreas Petri Stolpe** [1536-42?], den förste lutherske khden i Piteå, hade sannolikt studerat i Tyskland och där inhämtat reformatorns lärosatser. Af kon. Gustaf I erhöll han 1 aug. 1536 kollationsbref på Piteå prästgäll, hvilket han troligen samma år tillträdde. I ett

bref, som ärkebiskop Laurentius Petri aflät till honom 1538, benämnes han Anders Stolpe. (T.) Enär hans närmaste efterträdare bar samma förnamn, är det f. n. omöjligt att säkert begränsa deras ämbetstid. Ifrågavarande khde torde dock kvarstått här något eller några år in på 1540-talet.

6. **Andreas Johannis** [1544-65]. Under hans tid begynte de katolska kyrkobruken småningom borttagas. Om något svårare motstånd mot den nya ordningen tala ej handlingarna annat än i ett fall, som torde ägt rum under denne kyrkoherdens tid. Det säges, att då prästen vid en kristning i Kopparnäs by velat döpa barnet efter den nya ritualen, hade fadern hotat slå ihjäl honom med sin yxa. Han skall ock för sitt nit att afskaffa de gamla sedvänjorna fått bära namnet *Ill-Herr-Anders*. I egenkap af prost redovisade herr Anders för det silfver, som från norra prosteriets kyrkor skulle, såsom obehöfligt vid den lutherska gudstjänsten, öfverlämnas till kronan. Enligt kon. Gustaf I:s kvitto, dat. Vadstena 13 febr. 1548, utgjorde denna leverans 30 lödiga mark halffjortonde lod silfver samt 12 lödiga mark 2 lod förgylld koppar. Härtill bidrog Piteå kyrka med en förgylld monstrans, vägande 10 lödiga mark 10 lod. År 1554 gör han räkenskap för kontraktets biskopstionde och förärar själf konungen 3 st. korsräfskinn. Vid vintertinget i Piteå 22 mars 1556 blef herr Anders sakfälld till 40 mark för den åverkan, han gjort Pelle Persson i Bynom. I förening med södra kontraktets prost uppbar han 1560 en silfverskatt från hela Västerbotten å 3,020 mark, som utgick för Erik XIV:s tilltänkta friarefärd till England. Herr Andreas Johannis hade omkr. 1545 till kon. Gustaf betalt 20 ungerska gyllen för ett halft hemman i Piteå gamla Kyrkby, hvilket han tänkt bruka och behålla för sina barn och efterkommande, men någon tid därefter blef samma halfva hemman honom fråntaget och öfverlämnat åt en bonde Olof Nilsson. Då prosten sålunda intet bekommit för sitt guld, begärde han att detta måtte betraktas såsom det testamente, han tillämnat konungen, när Gud täcktes taga honom från denna världen, hvilket kon. Erik biföll 1561. Samma år var prosten med på en inventering af Luleå kungsgård. (*J. Nordlander*, Norrl. saml., h. 6, s. 307.)

7. **Andreas Nicolai** (1566-1600), säkerligen son till den förmögne birkarlen Nils Olsson i Hampnen i Öjebyn, på hvilket hemman herr Anders år 1591 erhöll frihet från utlagor, ytterligare bekräftad genom kgl. bref 9 okt. 1593. En kortare tid före år 1555 tjänstgjorde han såsom kapellan hos khden mästern Aron i Luleå. Under åren 1555-1560 var han enligt egen uppgift »konung Göstafz underdånige tienare, och capillan», d. v. s. hofpräst, och synes i denna egenkap tillika haft någon befattning med

lappfogdarnas tionderäkenskaper. (Handl. rör. Skand. hist. 39, s. 128.) Omkring år 1561 blef herr Anders antagligen khde i N. Torneå, men 1566 befinnes han vara khde i Piteå. År 1569 är han närvarande vid riksdagen och sätter sitt namn under prästerskapets försegling. Vid taxeringen af Piteå församling för Älfsborgs lösen 1571 värderades hans lösegendom till 2,294 mk 6 öre, en summa som anger att herr Anders i Piteå var den rikaste af alla Norrlandspräster. Dock ingick häruti till en mindre del en brorsdotters tillhörigheter. Specifikationen upptager: 28 kor, 18 unga stutar, 40 får, 22 getter, 15 svin, 4 hästar och 3 ston, samt silfver 315 lod, 3 gullringar värderade till 31 mark, pen:gar 29 mk, tenn 6 pund 18 marker, mässing 3 pd 5 m. och koppar 10 pund 10 m. År 1574 befinnes han utsatt för svåra beskyllningar inför Kgl. Maj:t, sannolikt närmast föranledda af den ovänskap, hvori han råkat med fogden Olof Andersson Burman, hvilken fått namn om sig såsom »prästeplågar». Mot anklagelserna, som sammanfattades i åtta punkter och hufvudsakligen gingo ut på otilllåten landsköpenskap, lappmarkshandel, o. s. v., togs han i försvar af allmogemän från hela Västerbotten, hvilka i en skrifvelse vederlade beskyllningarna. Alla betygade, såväl hans åhörare som andra, med hvilka han kommit i beröring, att han sin församling i allo måtto ärligen och väl förestått hafver, såsom en rätt kristelig lärofader och herde bör att förestå den Kristliga församlingen både med lefverne och lärdom. Han synes ej hafva lidit något men af de mot honom riktade angreppen. (RA). I den därpå följande liturgiska striden böjde han sig för kon. Johans vilja och undertecknade liturgiens antagande 1577. Han var då prost i norra prosteriet, men sedermera måste prostämbetet en tid legat nere, ty år 1583 blef han däruti af kon. Johan ånyo insatt. Brevet härom, utfärdadt 27 jan., säger nämligen, att i prosteriet ginge ej så skickligt till med tionden och eljest annat, som kommer kyrkiotjänsten till, mest därför att där en lång tid ej varit någon prost. Särskildt skulle han noga aktge på, att prästerna förskaffade sig de gamle kyrkans lärfäders skrifter och dem uti sina predikningar troligen efterföljde, så ock hölle den nya mässeordningen och den efterkomme icke med orden allenast, såsom en stor part därtill gjort, utan ock med själfva gämingen. Prosten skulle ock akta på tiondens riktiga utgörande, hvarföre han i ersättning tillförsäkrades prostetunnan vid hvarje kyrka i prosteriet, såsom af ålder varit vanligt, hvaremot fogdarne ej längre skulle få denna »såsom nu i någre år skett är».¹ År 1587 kvitterar han prostetunnan från fem kyrkor och nämner, att han försörjde Pite och Lule lappar med Guds ord samt att i Lappmarken

¹ Se vidare *J. Norlander*, Norrl. saml. 6, s. 308.

funnos 2 kapell. Såsom prost var han personligen närvarande vid Upsala möte 1593 och undertecknade dess beslut om förkastandet af den röda boken. Som bekant trycktes ej detta beslut förr än 1595, och i den tryckta upplagan uppföres khden Anders Grubb i Luleå ss. kontraktsprost. Under mellantiden har herr Anders Nicolai sålunda frånträdt prostämbetet. Man kan nästan misstänka, att detta skett ofrivilligt, enär Upsala domkapitels protokoll för den 1 mars 1593 säger: »Bleef talat om D:n Andrea in Pijta, at han meedh thett första skulle blifva priveradt för någre viktige orsaker». Men då intet vidare härom förekommer i protokollen och han sedermera synes åtnjuta hertig Carls förtroende, torde han äfven nu friat sig från de beskyllningar, som tyckas hotande ha hängt öfver honom. - Han blef af hertigen insatt i en kommission, som hade att utreda den trassliga och svåra frågan om svenska kronans rätt öfver lapparne i de norska och finsk-ryska gränstrakterna, och han synes i själfva verket högst nitiskt fattat sin uppgift. Öfverste kommissarien Mauritz Jöransson be-tygar ock 13 nov. 1596, att herr Anders, själf annan, på hans kallelse varit med upp på landsryggen på sin egen omkostnad och med sina egna renar och var af den största och bästa rättelse och undervisning om gränsen. och rågången genom lappmarken. De viktiga rapporter han nedsände till hertigen i denna sak äro tryckta i Handlingar rör. Skandinaviens historia, Bd 39. I en af dessa skrivelser klagar han på sin kollega, kyrkoherden i Umeå: »Men her Eric i Uma wille inthet göre oss her utij någodt bestånd (bistånd) uthij thet honom war befalet så wel som oss». Att han var en stor renägare och idkade handel såväl på Sthm som med lapparne samt fullkomligt behärskade lappska språket framgår af flera handlingar. Han är äfven bekant ss. en bland de tidigast kända sågverksägarne i socknen; fogden i Västerbotten, Didrik Persson, som på hertig Carls befallning reste omkring för att uppleta tjänliga sågkvarnställen, anför nämligen i sin berättelse 28 mars 1595 bland annat, att »kyrkoherden herr Anders uti Svensbyån i Piteå socken hade en sågkvarn, som är tjenlig, när dammen förbättras». I någon af de tre första månaderna af år 1600 afled denne verksamme man. År 1573 härjades prästgården af vådeld; i följd häraf befriades herr Anders för 2 år från taxen. (Kgl. br. 29 aug. 1574).

Hans hustru, hvars namn nu ej är känt, var sannolikt från Stockholm. I stadens tänkebok för 1596 den 5 juli heter det: »Herr Anders i Piteå klagar till Lars Holgersson, att honom och hans medarfvingar skett orätt i arfskiftet efter Lars Holgerssons hustru». Förmodligen var den aflidna syster till herr Anders' hustru.¹

¹ Från khden Anders' Nicolai tid förskrifver sig ett Piteå kyrka tillhörigt antependium med årtalet 1589 insydt, ett för sin tid särdeles prydligt arbete af inhemskt ursprung. I ena

Af barnen äro kända: *Nicolaus*, faderns efterträdare som khde; *Anders Andersson*, som 1593 nedsändes till hertig Carl med en lagbok och ett vittnesbesked rörande gränsrån, är 1601 ägare af hemmanet Hamnen i Öjebyn och kronones lappfogde öfver Pite lappmark. Äfven en icke namngifven dotter omtalas.

8. **Nicolaus Andreæ Rhen** (1600-28), son till företrädaren, uppges ha varit född på fädernehemmanet Hamnen i Öjebyn. Efter föregående studier prästvigd år 1581 blef han förmodligen kort därpå faderns medhjälpare, bekräftade sås. kapellan i Piteå Upsala mötes beslut 1593 och tjänstgjorde tydligen som vice pastor under den tid fadern på offentligt uppdrag deltog i gränskommissionens arbeten. Han intygar nämligen 1596, att årets kyrkekornslängd brunnit upp, då han nästförlidne vår miste sitt hus genom vådeld, hvarför noggrann redovisning ej kunde gifvas. I Upsala domkap. protokoll för 30 apr. 1600 heter det: »Begärade d:n Nicolaus sacellanus i Pithe blifwa sui parentis defuncti successor (sin aflidne faders efterträdare), han kom vid ministerium anno 1581. Sententia: Efter han hafwer warit 19 åhr in ministerio och sochnen begärer honom och han kan Lapmål och elliest är der kunnig och weet deras säder: derföre blef samtyckt, att han må blifue parentis sui successor». Han tillträdde alltså pastoratet 1600. I inledningen till Arvidsjaur är omtaladt, huru de förberedande åtgärderna för Piteå lappmarks utbrytande till eget gäll kommo att hvila på khde Nils, men att lapparnas önskan att få behålla honom som själasörjare lämnades utan afseende och särskild pastor tillsattes 1608. Då denne i sitt sätt att sköta tjänsten icke rättade sig efter de gifna förordningarna, fann man det bäst att återgå till den gamla ordningen, hvarför herr Nils genom kgl. bref 9 febr. 1614 ånyo fick sig anförtrodd själavården i Pite lappmark, som alltså återföll som annex under moderkyrkan. I den inlaga, hvarmed han 17 jan. s. å. uppvaktat K. M:t för vinnande af detta mål, hade han bl. a. förbundit sig att till lappska öfverflytta några för lapparnas kristendomsundervisning nödvändiga böcker. Ett af riks- och kammarråden 6 okt. 1615 utfärdadt bref omförmäler, att herr Nils, som med kollationsbref af ärkebiskop Petrus Kenicius var återinsatt i sin gamla lappmarkstjänst, lofvat att låtha komma på thet Lappeska tungomålet *Cathechesin Lutheri* och de förnämligaste psalmer och evangelia, för hvilket omak och arbete han begärt att få njuta något underhåll. Han tillerkändes 24 t:r spannmål årligen, hvilka första gången utkvitterades 1616. Det är om denna restitution

hörnet äro broderade åtskilliga initialer, som med säkerhet antyda namnen på gifvarna, hvilka torde varit prosten och några medlemmar af hans familj: AN (prosten), MJD (prostinnan), AMAD och KAD (prostdottrarne). Afbildning, se *Cornell*, s. 245.

han talar i förordet till sin 1619 utgifna lappska sångbok, däri han tackar konungen för sin återvunna befattning, ett yttrande som af vissa äldre författare ansetts som bevis för, att han någon tid varit afsatt från sitt ämbete, dock som vi funnit med full orätt. Samma år som sångboken utkom en lappsk ABC-bok, likaledes utarbetad af herr Nils, och dessa böcker ha äran att vara de första tryckta arbetena på lappska språket.¹ På ett mera direkt sätt kom khden att ingripa i lapparnas kristliga uppfostran genom det uppdrag han 24 sept. 1617 erhöll af Gustaf II Adolf, att i Piteå prästgård enligt eget åtagande inrätta en lappskola, där 6 lappyinglingar årligen skulle åtnjuta instruktion i bokliga konster och erhålla föda och kläder till sin nödort. För ändamålet efterlät konungen honom all behållen tiondespannmål från Piteå socken. Anslaget, som han uppbar ända till sin död, varierade mellan 61 och 101 t:r årligen. Meningen var att en del af dessa lappgossar sedan skulle kunna fortbildas till präster för att på så sätt ernå framgångsrikare resultat af den kristliga missionsverksamheten i Lappland. Det hade sig emellertid ej så lätt att fångsla markernas fria söner vid skolbänken. Vid herr Nils' frånfalle gjordes anmärkning af de kgl. kammarråden, att i stället för sex lappyinglingar endast tre funnos kvar i skolan, och det ställdes till förklaring, huru därmed förhölle sig. Svaret, ehuru okänt, är lätt att ana. Ledarskapet för skolan öfverläts på efterträdaren, men den flyttades snart inom lappmarkens egna gränser för att med större möjligheter framträda under namn af Skytteanska skolan i Lycksele. Genom tillkomsten af Piteå stad 1621 fick khde Nils sig äfven anförtrodd närmaste vården om stadsförsamlingen. I likhet med sin fader dref han handel med lapparna och upptages 1613 bland de birkarlar, som erlade tull, ehuru regeringen 1611 förbjudit prästernas sysslande med dylika affärer. Prästfamiljen stod också en tid i affärsförbindelse med den namnkunnige Upsalaprofessorn Johannes Messenius. I en »Underwisning för mina eländiga barn», som denne 29 juli 1626 under sin fångenskap på Kajaneborg upptecknat förekommer, bl. a.: »Herr Niels i Pijta är mig skyldig till 42 daler för några t:r miöl, them hans son Anders af mig bekom åhr 1615, som handskriften utwisar». Det är ock bekant, att när Messenius år 1635 befriades ur sitt fångelse, fick han tillstånd att såsom vistelseort välja mellan Piteå och Uleåborg, ehuru han föredrog sistnämnda stad, där han ock ett år senare afled. Khde Nils Rehn beklädde prostämbetet i norra kontraktet åtminstone från år 1615 till sin död, som inträffade i maj 1628. Eftermälet lyder »att han var nitisk om Guds ära i gemen och i synnerhet om lappskolan i Piteå».

¹ Närmare härom, se *K. B. Wiklund*, De första lappska böckerna. Nord. tidskr. f. bok- och biblioteksväsen, IX, s. 13 (1922).

G. m. hustru *Margareta*, som dog 4 år efter sin man. Till Piteå kyrka gafs annandag påsk 1632 i testamente efter henne 10 daler.

Två barn kända: *Anders Nilsson*, som ägnade sig åt handelsyrket och 1/10 1616 i Sthlms Storkyrka vigdes med Dorothea Valentinsdotter, styfbarn till Philip Trätz; *Margareta*, g. m. faderns efterträdare khde J. Hossius.

Tr.: ABC Book på Lappesko Tungomål Stält och reformerat aff *Nicolao Andreae* Pastore Pithensi. Stockolm Anno Christi 1619. 8:0, 16 s. [Det enda f.n. kända exemplaret finnes i Bremens stadsbibliotek, omtr. i facsimileuppl. Sthm 1922.] - En lijten Sångebook, huruledes Messan skal hållas, läsas, eller sjungas, på Lappesko, Stält och sammansatt Aff *Nicolao Andreae* pastore in Pitha. Sthm 1619. 4:0.

9. **Johannes Joh. Hossius** (1629-49), som efterträdde sin svärfader i khdeämbetet, var född i Ångermanland. Efter att ha inskrifvits vid Upsala universitet 16 nov. 1609 åtnjöt han professor Johan Messenius' enskilda undervisning och afgaf år 1611 prof på vunna färdigheter i ett latinskt nyårskväde till sin gynnare Andreas Bureus. I de oroligheter och våldsamma strider mellan Rudbeckianer och Messenianer, som just vid denna tid upprörde akademien, tog han säkerligen en liflig del att döma af hans personliga läggning. Han uppträdde ock bland aktörerna i Messenius' skådespel *Disa*, som första gången uppfördes vid Distingsmarknaden i februari 1611; likaså spelade han med i dennes drama *Signill*, som uppfördes i Stockholm 4 dec. 1612 under de högtidligheter, hvilka ägde rum på Stockholms slott i anledning af hertig Johans bröllop. Enl. egen uppgift prästvigdes han i Strängnäs af biskop L. Paulinus (Hdmh). Vid en senare tidpunkt omtalade ärkebiskop J. Lenæus i Upsala domkapitel, huru Hossius, som tydligen icke var anlagd för det prästerliga kallet, kom till ministerium. »Han föregaf sig nämligen vilja resa ut och sade sig hafva slagit sig till studium theologicum och wille ändteligen vara präst först och wände intet igen förrän det skedde. När nu detta war gjordt, reste han norråt och mässade i hvar socken, och när han kom till Pithå giftade han sig och blef där kvar.» Omkring åren 1620-23 tjänstgjorde han i Skellefteå ss. kaplan, hvarefter han i samma egenskap hitkom till Piteå. Vid khden Nils Rehns död 1628 förordnades han att sköta lappskolan och blef följande år äfven hans efterträdare i pastoratet. Hans verksamhet ss. föreståndare för lappskolan blef emellertid ej så långvarig, enär genom kon. Gustaf Adolfs bref 20 juni 1631 skolan skulle flyttas till Lycksele. Flyttningen skedde året därpå. Jämte åtskilliga Piteåborgare var Hossius medintressent i malmbrytningen vid Nasafjälls 1635 upptäckta silfvergrufva, hvilket redan 1640 föranledde Piteå lappmarks slutliga afsöndring från moderförsamlingen. Khden Hossius' lefnadssätt och uppträdande var mindre värdigt en prästman. Vid ärkebiskop Lars Pauli-

nus' stora norrländska visitation 1642 hotades han t. o. m. med afsättning. I okt. månad s. å. refererade mag. Thomas Rozelius, Piteå stadsskolas rektor, inför Upsala Domkapitel om pastoris i Piteå stora oskicklighet och förargeliga lefverne, särdeles med dryckenskap och fråsseri, så att han efter visitationen, då han sub poena privationis blef hotad att bättra sig och högeligen förmant till bättring, icke allenast intet hafver bättrat och sig emenderat, utan några resor värre och mycket förargeligare än förr sig ställer och förhåller. Prosten Anders Canuti i Luleå beordrades resa dit och anställa ytterligare undersökning, och i anledning af prostens rapport beslöt Upsala domkapitel 8 febr. 1643, att alldenstund så många bedja flitigt för dn. Hossius, blef det som det förr var, särdeles och emedan han så högt hafver förpliktar sig och utlofvat bättring. I likhet med stadens borgare synes han idkat någon köpenskap; så finna vi bland kyrkans inkomster under åren 1630-31 uppfördt: Her Johan Kiörkioherden af sin skutha än gifuit pgr 2 daler. Han afled år 1649.

G. m. företrädarens dotter *Margareta Rhen*, som under 3 år fick uppbära 12 tr spanmål i underhåll samt genom Kgl. bref 13/7 1650 erhöll frihet från kronoutlagor för sitt hemman Granden (Gran), 1 mantal i kyrkbyn. Död Pingsttiden och begrafven 20/6 1669.

Af barnen kända: *Malin*, g. m. Nils Olai Bruzelius, khde i Skog, Helsingl. (Fant); *Brita*, g. m. komm. Samuel Kuuth i N. Luleå; *Barbro*, g. m. komm. härst. Petrus Turdinus, slutl. khde i Arjeplog¹; en dotter, g. m. Nicolaus Andreae, stud. 1633, adj. åt svärfadern, biträdande lärare i Piteå skola (Udpr. 5/8 1646).

10. Mag. **Thomas Jacobi Rozelius** (1650-55), sannolikt född i Piteå sn, där fadern, handlanden Jakob Thomasson, var bosatt i Rosviks by, innan han flyttade till Sthm. Sonen inskrefs vid Upsala universitet i juli 1627 ss. student i Sthms nation. Redan år 1630 förestod han Piteå stads skola, ty annandag pingst s. å. uppbyro skolmästaren herr Thomas och djeknarne, som sungo discant i kyrkan, 4 daler af kyrkans medel. Senare på året utgaf kyrkan 2 daler, »när dom. Thomas drog söderut i den akt och mening att vilja blifva kaplan i socknen». Men det stannade ej vid de prästerliga studierna, utan han fullföljde sin afsikt att aflägga filosofiska graden och var färdig därmed redan till 1639 års promotion, men uteslöts på grund af det stora antalet kandidater, hvarföre han först 1642 blef fil. magister. Upsala domkapitel utnämnde honom 19 okt. s. å. till khde i Njurunda pastorat och prost öfver Medelpad. Församlingen

¹ Som skäl för sin obenägenhet att blifva förflyttad till Lappmarken åberopade han svårigheten att få sin hustru med sig dit upp. Hon var näml. »en stor och mäktig fet människa, om sommaren kunde hon inte rida och om vintern orkade henne ingen ren draga». (*J. Bromée*, Nasafjäll s. 186.)

i Njurunda hade önskat få herr Joen i Bollnäs till pastor, och deras utskickade yttrade hotfullt: »Wi skolom slåå igen kyrckedörren för honom, om wij intet fhå dhen wij willjom hafwa», men det hjälpte ej, herr Thomas tillträdde Njurunda i maj 1643. Han var ombud för prästerskapet vid riksdagarne 1643 och 1647. År 1645 begärde han en komminister, emedan han ärnade företaga en visitation i alla församlingar i sitt accolatu (kontrakt) och därtill var sjuk och af åtskilliga passioner graverat. Utnämnd till khde och prost i Piteå, tillträdde han sommaren 1650 dessa befattningar och gaf ss. tacksamhetstecken till Piteå kyrka 8 daler. Kyrkoinventering hölls 7 juli i hans och kaplan Samuel Rehns närvaro. Kyrkan mottog han i nyrestaurerad skick och ett orgelverk, förfärdigadt af Clas Sander, tillkom under hans tid. Omedelbart efter sin ankomst började han här liksom i Njurunda införa reda och ordning, som förmodligen under företrädaren varit mindre tillfredsställande. I de bevarade, af honom skrifna prostetingsacta för åren 1650-52 finna vi, hur han ordnande ingriper i allehanda församlingsangelägenheter: föräldrarne tillhållas att sätta sina barn i skolan, en ny skolestuga uppföres, kaplanens lön förbättras, de talrika prästgårdshusens underhåll fördelas på de särskilda byalagen, staden som väl dittills varit skyldig att bidra till kyrkans underhåll men ej till prästgårdens, skall nu bestå dess glasfönster, priset på grafplatserna i kyrkan bestämmes o. s. v. Allt detta visar, att den förre skolmästaren var en driftig man med god organisationsförmåga. - Tyvärr fick församlingen ej behålla honom längre än i 5 år, ty han afled redan 1655.

G. 1644 m. *Anna Olofsdotter Sundel*, dotter af borgmästaren i Piteå Olof Sundel och Ingrid Östensdotter. Hon afled 1657.

Barn: *Elisabeth*, d. i Dec. 1644 i Njurunda; till minne efter henne gaf fadern till Njurunda kyrka en altarduk af 4 alnar slesing med tillhörande knytning; *Johan Roselius*, f. 1646, köpman i Sthm, d. 24/12 1716; *Olof Roselius*, f. 1650, lektor i Hsand, d. 1687; hans son adlades med namnet *Rosenheim*.

Tr.: Dissertatio de anima, præs. *J. Stalenus*. Ups. 1633. - Theoremata miscellanea physica, id. præs., ib. 1636. -

11. Mag. **Olaus Stephani Graan** (1656-89), f. 1618, son till khden Stefan Stephani i Öfre Gran, Upland, och hans hustru Anna. Han var äldre broder till prosten Esaias Graan i Luleå. Olaus inskrefs ss. student vid Upsala universitet 17 sept. 1637. Påstås i yngre år varit hofmusikus hos drottning Christina, en tid legationspredikant samt nämnes promovrad fil. mag., på hvad grunder är tills vidare okänt. Att han emellertid haft insikter i flera vetenskapsgrenar, i synnerhet de matematiska, kan man döma däraf, att han uppträder såsom utgifvare af svenska almanackor för åren 1647, 48 och 49, hvilka han försett med ståtliga latinska dedika-

tioner till så förnåma herrar som Clas Tott, rikskansleren Axel Oxenstierna och fältmarskalken Lennart Torstensson. Detta torde nog bidragit till hans utnämning till lektor i matematik år 1650 vid Hsands nybildade gymnasium, hvilken tjänst han två år senare fick utbyta mot 2:dre teologiska lektionen. Under läsåret 1653-54 beklädde han rektoratet i gymnasiet. År 1652 inköpte mästern Olof Graan en gård i Hsand af Abrah. Pedersson för 200 dlr s:mt. Han var utan tvifvel en begåfvad och dugande man. I sin svärfader superintendenten P. Steuchius torde han haft ett godt stöd för sin befordran till prost och khde i Piteå pastorat, hvilket han tillträdde 1656, hvartill kom befattningen som inspektor för stadens skola. Hans verksamhet här uppe gaf emellertid anledning till klagomål från böndernas sida; han visade sig högdragen och snål. Särskildt stötte dem hans bristande hänsyn och lämpa vid utkräfvande af tionden af fattiga socknebor. Anmärkningarna mot khden framfördes vid en biskopsvisitation i Piteå 1659 och inför de kungl. kommissarierna riksråden Erik Sparre och Lorentz Creutz, hvilka år 1668 anlände till orten. När den då ingångna ömsesidiga öfverenskommelsen likafullt icke aktades af prostens, sågo sig stadens borgmästare och råd samt socknens allmoge nödsakade att i en inlaga till Hsands konsistorium 17 juli 1669 sammanfatta alla klagomål af äldre eller yngre datum. Bland de 18 anklagelsepunkterna förekom: 1) att prostens tar mer för brudvigning än kommissariernas resolution af den 4 juni 1668 medgifver, 2) missbrukar prästbordet, förnämligast Degeränget, där stora alderbuskar uppväxa, 3) förkortar våra apostla- och predikodagar; 4) beklagligt är, huru khden hafver förstört utur vår kyrka och heliga tempel Christi crucifix och förnämt arbete Christi graf med andra vackra beläten och förnämliga monumenter, därtill tvenne gamle fanor med en målad väggbonad utan församlingens vetskap, tvifvelsutän pro auctoritate (af egenmäktighet); dessa beläten, som voro inlagda uti kyrkogårdens benkammare, borde återställas, 6) klagomål öfver gudstjänstringningen, 7) öfver prostens predikningar, som ej voro begripliga och uppbyggliga, 8) öfver hans uraktlåtenhet att besöka de sjuka och gifva dem nattvarden, o. s. v. Följden blef en stor ransakning med prostens Graan, som med tårar i ögonen gjorde afbön och lofvade bättring samt t. o. m. härför satte en pant af 100 dlr s:mt. Någon varaktigare sinnesändring blef det tydligen ej, och sin gamla vana trogen började han snart i predikningarna skarpt utfara mot misshagliga myndigheter och personer. Församlingens försök 1675 och 1676 att blifva honom kvitt, »eftersom han ändå aldrig afstår med sitt gamla förehafvande», lyckades ej, men en försonligare stämning synes småningom inträtt å ömse sidor. Att enbart på grundval af tingsrättsprotokoll och klagoskrifter

med deras ensidighet och benägenhet för öfverdrifter bedöma prosten Graans verksamhet vore att göra honom orättvisa, ty trots sina många fel saknade han ingalunda förtjänster. Borgerskapet gaf honom 1679 t. o. m. erkännandet, att han skött församlingen med största flit, allvarligt nit och beröm. Åt honom hade stads- och sockenborna anförtrott det maktpåliggande värfvet att söka utverka ändring i det kungl. beslut; som bestämde att Piteå stad efter den ödeläggande branden 1666¹ skulle flyttas till Storkåge i Skellefteå sn. Hans skickligt förda talan ledde också till det önskade resultatet, att staden fick kvarblifva inom sin gamla socken, ehuru förlagd till en bättre belägen plats; prosten hann ock få upplefva, att den nya staden fick både egen kyrka och särskild komminister. Med hänsyn till sina besvärliga tjänsteresor i Piteå- och Luleåfjällen erhöll han 11 juni 1667 skattefrihet på sitt hemman Böle i sin och hustruns lifstid. Ett litet bidrag till hans karakteristik, vittnande om en viss lärdomshögfärd, lämnar den franske resenären Regnard, hvilken bevistade prosten J. Tornæi begrafning i Torneå 1681, där Olaus Graan i egenskap af den aflidnes måg förrättade jordfästningen. Han förlöjligas för sina försök att på en rådbråkad franska ge sig sken af kännare i numismatik och mineralogi. Prosten Graan afled år 1689, 71 år 2 mån. och 1 v. gammal, och begravdes 1 sept.² Kyrkan mottog i testamente en altarkanna af silfver. Till stadskyrkan hade makarne år 1686 skänkt en ännu befintlig mässhake med broderadt krucifix.

G. 1) m. *Anna Steuchia*, f. 1636, dotter till superint. i Hsand Petrus Steuchius, d. begr. 25/5 1662.

2) m. *Elisabeth Larsdotter*, d. 6/9 1663;

3) m. *Brita Tornæa*, dotter till prosten J. Tornæus i N.-Torneå. En skeppare Mårten Matsson hade i sin dryckenskap okvädat prostinnan och kallat henne »Illfinskan», hvarför prosten fann sig föranlåten att i en inlaga 1687 upplysa Svea hofrätt, att hon var af svenska föräldrar. d. i Piteå 31/1 1730, 86 år.

Barn i 1:a gifftet: *Brita*, f. 1653, g. 1) m. kaptenlöjtn. Petter Loffman, 2) m. komm. i Luleå Er. Höijer; *Petrus*, f. 1654, faderns efterträdare; *Stephanus*, d. begr. 5/12 1658; *Erik*, f. 2/5 1658, khde i Arnäs n. 16; *Olaus*, f. 25/5 1659, d. säs. s. m. adj.; *Maria*, f. 23/9 1660, d. 20/10 s. å. - I 3:e gifftet: *Margareta*, f. 2/8 1668, g. 1686 m. khden i Bygdeå Jac. Burman; *Johannes*, stud. 1689, prästv. 29/7 1693, sist predikant å Skeppsholmen i Sthm, d. 1/5 1704; *Anna*, f. 20/8 1672, d. begr. 14/9 s. å.

¹ Vid denna brand förstördes bl. a. kyrkans orgelverk af 20 sköna stämmor »till trivialskolans musik lämpat», äfvensom taket öfver kyrkans hvalf, klocktornet med 2:ne sköna klockor samt ett stort »sājareverk» (ur).

² Familjens i sakristian liggande grafsten bär följande inskrift: Denna grafsten hörer M. Olavo Gran, Past. et pr. Pitensis och hans k. hustru Brita Hansd. Tornæa til. Här under ligger begrafne s. h. Anna Persdotter Steuchia och s. h. Elisabeth Larsd. och tre barn. – Omkring läses: Joh. 19:25, 26.

Tr.: Calendarium eller almanach för åren 1647, 1648, 1649 med flit stält til Sthms Horizont aff *Olavo Steph. Graan*. 12:0. - Catechesis... aff *D. Martino Luthero*. Nyligen på Lappeska språket vthsatt och vtthållat såsom Lapfolcket för thenna tiden naturligen och klarligen tala vthi Pitheå och Lulleå Lapmarker vtharbetat aff *Oloao Graan*. Sthm 1667. - Korta och Enfaldiga Spörsmål öfwer Catechismum... ib. 1667. - Om lapparnes lefwernes förhållande (i Sv. Landsmålen 1899 s. 67.)

Litt.: *J. Nordlander*, Norrländskt skolliv Sthm 1914; *B. Stechzén*, Minnesskrift till Piteå stads 300-årsjubileum, Upps. 1921.

12. Mag. **Petrus Ol. Graan** (1691-93), f. 1654 i Hsand, företrädarens son. Från Hsands gymnasium stud. i Upsala 16 nov. 1672. Efter sin prästvigning 1675 blef han huspredikant hos riksrådinnan Catharina Bielke och tillträdde kapellansbefattningen i Piteå 1680, men återvände några år senare till Upsala för att fullborda sina gradualstudier och promoverades 10 dec. 1685 till fil. magister. Hans gradualdisputation handlade om renen. På grund af framställning från fadern och med församlingens bifall erhöill han redan före faderns död försäkran om pastoratet, han kallas näml. redan 1688 »in loco patris pastor designatus» och öfvertog församlingsvården här 1 maj 1691. Om våren 1689, då Västerbottens regemente drog ut till kriget, afgick Kgl. Maj:ts befallning till landshöfdingen att låta häfda ödeshemmanet Gran i Piteå, som då till öfverboställe blef anslaget, och detsamma med nödiga och försvarliga hus förse samt åbo ditskaffa. Men ännu 1692 hade denna befallning ej blifvit åtlydd, utan voro många af hemmanets ägor uti häradshöfding Winblad von Walters och pastor Pithensis Petri Graans händer. Allt skulle emellertid i anledning af öfverstens klagomål sättas i verket, frihetsår åt hemmanet meddelas samt allmogen uppbygga bostället. Graan afled redan i unga år 1693 och begrofs 27 aug.

G. 1681 m. *Margareta Jurvelia*, f. i maj 1661 i Uleå, dotter af khden därst. Mich. Jurvelius och Brita Andersdotter, som i sin ordning var dotter till prosten Anders Canuti i N.-Luleå. Blef omg. m. löjtn. Jacob Joh. Brant och afled 9/2 1715 i Luleå g. stad samt begrofs där i kyrkan i sin morfaders graf i koret,

Barn (alla f. i Piteå): *Olof*, f. 5/2 1682; *Brita*, f. 17/1 1683; *Michael*, f. 27/1 1684, khde i Hammerdal n. 16; *Anna*, f. 25/3 1686; *Brita*, f. 19/9 1687, d. begr. 9/10 s. å.; *Stephanus*, f. 12/5 1689, begr. 25/5 s. å.; *Margareta*, f. 17/5 1690; *Petrus*, f. 1/6 1691.

Tr.: Epistola gratulatoria ad rev. & præcl. dominum M. Matthiam Steuchium, log. & metaph. professorem ordinarium, avunculum meum honoratissimum, cum... magnificus universitatis Vpsaliensis rector crearetur... 1677 die XIII Dec. (undert.: *P. Graan*). - Disp. De viro prudenti, præ. *M. Steuchius*, Ups. 1679. - Exercitatio acad. delineationem Rangifer breviter exhibens, præ. *Jul. Micrander*, ib. 1685.

13. Mag. **Christopher Ol. Anzenius** (1695-1713), f. 1652, son af khden Ol. Anzenius i Anundsjö. Stud. i Upsala 20 okt. 1671, promov. fil. magister på samma gång som företrädaren 10 dec. 1685, hvarvid han innehade *första* hedersrummet. Utn. till rektor vid Frösö skola 1681, konrektor vid Hsands skola 1687 och secundus teologie lektor 1689 vid gymnasiet, hvars rektorat han beklädde läsåret 1690-91. Han utnämndes af Kgl. Maj:t till khde i Piteå 22 juni 1693 och tilltr. 1695 pastoratet, hvars prästgårdsinventarier han efter tillträdessyn mottog 12 aug. s. å.; vice kontr. prost efter E. Graan i Luleå 11 sept. s. å. och sedan äfven ordin. prost. År 1709 anhöll han hos vederbörande att få afsvedja Baggholmen för att erhålla mulbete åt sina kreatur, men innan utslag kom, afled han Kristi himmelfärdsdag 4 juni 1713. Visitationer höllos under hans tid af superintendenten Jul. Micrander i febr. 1697 och af biskop G. Wallin i febr. 1705 samt prästmöte i Piteå stad 1697.

G. m. *Margareta Linneria*, dotter af khden i Skellefteå P. Linnerius; d. i Hsand och begr. 6/6 1735 efter att ända från sin ungdom dragits med sjukhet och sjukdom.

Barn: *Petrus*, f. 1682, khde i Skellefteå; *Margareta*, g. 1711 m. borgmästaren i Torneå, sist häradsh. i Västmanl. Carl Sadlin; *Olof*, f. 1693, häradshöfd. i Västerbotten, d. 22/8 1777 på sin gård Asplunda i Skellefteå; *Dorothea*, g. m. eloqu. lektorn i Hsand Israel Stecksenius; d. hos sin broder Olof, hvilken efter henne anställde en hederlig begrafning, där hvarje bärare begåfvades med en dukat. *Magdalena* och *Catharina*, tvillingar, ff. 11/11 1695, den senare d. begr. 12/1 1696.

Tr.: Ad virum rev. & præclariss. M. Matthiam Steuchium, quando ei. rectoris munus die 13 Decemb. 1677 committatur gratulationes quorundam popularium (lat. vers af Matth. Mört, lat. lyckönskan af *Christoph. Anzenius* och grek. vers af O. Svanberg) - Disp. de natura mutuum inter parentes et liberos officiorum, præ. *M. Steuchius*, Ups. 1678. - De honore, præ. *And. Norcopensis* ib. 1681. - Latinsk bröllopskr. vid reg. pastor O. Bidenii och bat. pred. Z. O. Anzenii giftermål m. Catharina och Elisabeth Michaelsdöttrar Burman.

14. Mag. **Carl Wänman** (utn. 1714), khde i Neder-Kalix, erhöll fullmakt på Piteå pastorat, afled innan tillträdet, se: *Neder-Kalix*.

15. Mag. **Daniel Solander** (1716-38), f. 6 jan. 1669 i Stigsjö, Säbrå pastorat, där fadern Daniel Solimontanus var kapellan för att kort därefter blifva khde i Nordmaling. Sonen inskrefs som stud. i Upsala 22 sept. 1688 med ett utmärkt testimonium af Hsands rektor gymnasii. Efter fullbordade gradualstudier promov. fil. mag. 10 dec. 1697, tjänstgjorde en tid ss. lärare i Sthm; prästv. 1700 och utn. till rektor vid St. Klara skola 11 okt. 1700. Från denna tjänst befordrades han till eloquentie lektor i Hsand 1706 och till teol. lektor secundus med interimis-

fullmakt 4 febr. 1713, tilltr. 1714. Var gymn. rektor 1710 och 1715. Fick kgl. fullmakt, dat. Timurtasch 1715, att vara khde i Piteå, tilltr. 1716, då han ock blef prost öfver pastoratet och Piteå lappmark, kontr.prost 1722. Under hans tid förrättades här tre biskopsvisitationer 1722 af G. Wallin, 1726 af P. Asp och 1730 af N. Sternel. Vid sistnämnda visitation anhöll prosten för sin stadigvarande opasslighet och ålders tilltagande, att sonen Carl Solander, som redan 8 år varit i församlingens tjänst, måtte förordnas till vice pastor, hvarigenom en särdeles hugnad skulle vederfaras honom på ålderdomen. Under hans ämbetstid var socknen tvenne gånger utsatt för ryssarnes härjningar. Prosten jämte hustru och två barn måste härvid i dec. 1716 taga till flykten, men upphunnos vid ett soldattorp i Kindbäcks by af fienden, afkläddes och spolierades. Senare gången 1721, då plundringarne ännu voro i friskt minne, undanskaffade man kyrkans dyrbaraste inventarier, hvilka vid visitationen 1722 befunnos i godt behåll, men prostgården och öfverstebostället Grans ståtliga byggnad nedbrändes. Prosten Solander var en kraftig både om skolan och församlingen förtjänt man. Afled 11 okt. år 1738. Hans prydligt uthuggna grafhäll har länge legat såsom brosten i en bondgård på Pitholmen.

G. m. *Sophia Catharina Lundia*, dotter af juris professor Carl Lundius i Upsala; d. 17/1 1757.

Barn: *Carl*, f. 28/3 1699, faderns efterträdare; *Daniel*, f. 1707 i Hsand, jur. prof. i Upsala, d. 2/4 1785; *Gertrud Sophia*, g. 1746 m. borgmästaren i Piteå Nils Kröger, d. i barnsäng redan 12/10 1747.

Tr.: Gratulatio cum... M. Georgius Vallin... doctor theologiæ in academia Upsaliensi solemniter renunciaretur die Martii 1693 (undert. J. Gené et *Daniel Solander* Ang.) Ups. fol. pat. - De autocheiria, præs. *J. Schwede*, Ups. 1693. - De religione veterum Gothorum, præs. *E. Obrecht*, ib. 1697. - Carmen syncharisticon, cum.. dn. Jesperus Swedberg, s. theolog. profess. prim. pastoris utriusque templi Upsaliensis munus susciperet a. d. 2 Maii anno 1695 Ups. fol. (undert.: *Daniel Solander*, Angerm.)

16. Mag. **Carl Solander** (1741-60), f. i Sthm 28 mars 1699, son af företrädaren. Inskrefs ss. student af Ångermanländska nationen i Upsala 4 apr. 1715 och uppbar subsidium studiosorum i biskop G. Wallins församling 1718; promov. fil. mag. 13 juni 1722. Blef i slutet af samma månad vid en visitation i Skellefteå ordinerad till präst af biskopen och därefter förordn. till faderns adjunkt; konrektor i Piteå triv. skola 13 maj 1730; förordn. att förrätta visitationer i Piteå och Luleå lappmarker; vid prästmötet i Piteå 1734 orerade han »de variis S. Cœnæ nominibus» och utsågs s. å. till fullmäktig vid riksdagen efter prosten M. Dahling. Rektor vid trivialskolan i Piteå 30 apr. 1735. Andra gången fullmäktig vid riksdagen 1738. Vid khdevalet efter fadern erhöill han alla rösterna, och fullmakt

utfärdades för honom 18 febr. 1740, ehuru han ej aflagt pastoralexamen. Detta ledde senare till en anmärkning mot Hsands konsistorium, hvilket i sin förklaring meddelade, att Solander redan visat så tillräckliga lärda kunskaper, att konsistoriales funno examen öfverflödig. Erhöll prost-titel 15 okt. 1740; opponent vid prästmötet 1741, då art. de justificatione ventilerades. Söndagen därefter 22 febr. 1741 installerades han af superintendenten N. Sternel till khde härst.¹ Vid prästmötet 1749 i Piteå, då art. de theologia in genere af Benzeli Repetitio afhandlades, var han vice præses. Under år 1751 hade han att ombesörja och öfvervaka Piteå landskyrkas stora ombyggnad. Præses vid prästmötet 1755, då art. »de scriptura sacra» ventilerades, hvarvid han förut höll en oration »de scripturæ sacræ divina auctoritate» och efteråt genom ett föredrag. »De Masora Hebræorum» visade sin lärdom. Han utnämndes till kontraktsprost efter mag. Renmark 17 dec. 1757 och afled 27 maj 1760. En ovanligt driftig och begåfvad man. Till ett minne efter honom skänkte hans änka 1761 till sockenkyrkan en ljuskrona af mässing.

G. 3/11 1730 m. *Magdalena Bostadia*, dotter af häradshöfd. i Västerb. Marcus Bostadius. Efter mannens död flyttade hon till sin dotter och måg i Finland, men återvände till Sverige. d. 1789.

Barnen, födda i Piteå: *Sophia Christina*, f. 21/2 1732, d. 12/6 1733; *Daniel*, f. 19/2 1733, fräjdad naturforskare, intendent vid British Museum och botaniska trädgården i Kew, d. 13/5 1782; *Anna Magdalena*, f. 15/11 1735, g. 30/8 1757 m. khden Dan. Idman i Ijo, Finland. Hon höll ett tal på drottningens födelsedag i Piteå 1751; d. i Piteå gamla stad 13/3 1807; *Carl Bernhard*, f. 4/10 1739, d. 9½ veckor g.

Tr.: Latinska och sv. verser i J. Dalenii disp. »De patre patrato» 1719 och Er. Fluurs disp. »De ærario» s. å. - De pontifice Romano, præses. *F. Törner*, Ups. 1719. - De logica Arabum, præses. *J. Steuchius*, ib. 1721. Bröllopsverser vid sekret. Joh. Lothingius' och Clara Aurora Esbergs bröllop i Visby. Ups. 1721 f. - The Christtrognas jordiska och himmelska hydda; likpredikan då mag. J. A. Renmarck begrofs i Luleå 7 sept. 1755 Ups.

17. **Erik Rhen** (1763-65), f. 25 mars 1704 i Piteå landsförsamling, där. fadern Samuel Sam. Rhen var komm., modern Anna Hortelia, båda af prästsläkt. År 1712 insattes han i Piteå trivialskola och fulländade där sin skolgång 1721. Vid lottning med en äldre broder om hvilkendera finge gå lärdomsvägen föll lotten på Erik, men just under detta bekymmersamma år, då ryssarna härjat här i socknen, kom underrättelsen, att Hsands gymnasium och stad blifvit i grunden nedbrända. Han kom

¹ Originalmanuskriptet till det introduktionstal, superintendenten därvid höll, finnes i Upsala Univ. bibliotek.

sålunda att under svåra umbäranden och ständiga konditioner genomgå gymn. i Strängnäs åren 1724-28, där han under sista året var informator för lektor Fabritii söner. Stud. i Upsala 15 febr. 1728. Med Strängnäs konsist. tillstånd fick han fullgöra sitt löfte till sin lärare och patron lektor Fabritius på hans dödssäng att biträda med predikande och, ehuru ej prästvigd, uppehålla nådårstjänsten 1729. Efter ytterligare konditioner hos prosten Abr. Fougte i Torneå 1730, kapten Lagerstråle och baron Machleer, blef han af den sistnämndes svärfader, generalfältygmäst. frih. Magn. Cronberg, kallad till huspredikant och i Upsala 19 febr. 1735 prästv. af ärkebiskop J. Steuch. Samtidigt tjänstgjorde han äfven ss. pred. hos riksrådet grefve Strömfelt och vik. kollega i Sthms storskola 1738. Fick år 1739 drottn. Ulr. Eleonoras fullmakt ss. slottpredikant och skolmästare på Drottningholm och officierade vid Adolf Fredriks och Lovisa Ulrikas biläger 18 aug. 1744. På kronprinsessans förbön erhöll han därpå Älfkarleby pastorat och tilltr. 1745. Respondent vid prästmötet i Upsala 1751. Efter 17 års träget arbete i Älfkarleby församling vaknade kärleken till hembygden, och vid khdevalet efter prosten Carl Solander erhöll han nästan enhällig kallelse samt kgl. fullmakt på Piteå pastorat 30 nov. 1761 med tillträde 1763. Här blef hans verksamhet kort, ty såsom ledamot i en fiskerideputation måste han om hösten 1764 anträda en lång, besvärlig resa, som bröt hans svaga hälsa. Afled 1 nov. 1765. Begrafningen förrättades af prosten Lang¹ i Luleå 24 nov. s. å., vid hvilket tillfälle personalierna, författade af adj. Erik Eurenus, upplästes. Rhen omtalas ss. en berömlig, nitisk och ömsint lärare. Hans porträtt², skänkt af änkan, sitter i moderkyrkans sakristia.

G. 15/7 1740 m. *Elisabeth Catharina Gedda*, f. 21/2 1723, dotter till khden And. Gedda i Malax, Finland, och Christina Burman, prostdotter från Offerdal. Änkan blef 1768 omg. m. khden i Burträsk Axel Örnberg.

Bland 11 barn, af hvilka 4 dogo späda: *Anders Samuel* och *Carl Erik*, tvillingar, dd. späda; *Fredrika*, d. i barnåren, födda och döda på Drottningholm; *Samuel*, f. 4/6 1746 i Älfkarleby, stud. 1763, skolmästare vid Gysinge bruk, Fernebo sn, d. 30/3 1798; *Abraham*, f. 18/3 1748, khde i Fasta, ärkestiftet, d. 13/3 1808; *Anna Christina*, f. 24/2 1750, g. 1768 m. prosten J. Hollsten i Luleå; *Erik*, f. 16/11 1751, khde i Åsele; *Elisabeth Margareta*, f. 24/4 1754, g. 30/3 1786 m. rådman o. tapetfabrikör Erik Dyhr i Umeå; sjuklig och blind; *Catharina Helena*, f. 1/10 1756, g. m. kapten Lars Magnus Moritz vid Västb. regem., bodde på Notviks hemman i Luleå; d. 19/10 1813 därst.; *Maria Agatha*, f. 6/10 1759, g. m. khden i Ö.-Kalix Abr. Häggström, d. 9/9 1817.

¹ Kyrkoherdens i Piteå herr Erich Rhens lefnadslopp... uppläst af mag. Lars Ersson Lang. Gefle 1766.

² Reproduceradt i Från bygd och vildmark 1923, s. 107.

18. Dokt. **Theophilus Ol. Gran** (1768-97), f. i Lycksele prästgård 26 juli 1723, son till khden därst., sedan i N.-Kalix, Olof Nicol. Gran. Han inskrefs i Hsands skolmatr. 16 okt. 1738 och blef stud. i Upsala 4 okt. 1742; promov. fil. mag. 1752; prästv. i dec. 1753 till adj. åt sin fader i Neder-Kalix; undergick past. ex. 4 sept. 1756; erhöll fullmakt på skolmästaretjänsten i Jockmock 8 juni 1757, med hvilken tjänst komministerturen därstädes förenades 1765; valdes 4 okt. 1767 till khde i Piteå, tilltr. 1768. Då prosten Högström i Skellefteå på grund af det långa afståndet afsade sig inspektoratet öfver Piteå skola, blef T. Gran 15 jan. 1774 förordnad ej blott till skolans inspektor utan ock till prost öfver pastoratet samt Arvidsjaur och Arjeplogs lappmarker; ord. kontraktsprost 1778, præses vid prästmötet i Piteå 1782. Teologie doktor 1793. Afled 24 apr. 1797. Ett minnestal öfver honom hölls vid hans jordfästning 28 maj s. å. af kontraktsprosten Is. Nordmark i N.-Luleå. Pastoralerna från församlingen gingo till skolhusbyggnadsfonden i stället för extra nådåret.

G. 1) 1/1 1758 m. *Elisabeth Svanberg*, dotter af bergmästaren Seger Svanberg i N.-Kalix; d. 13/11 1767, begr. i Jockmocks kyrka 13/3 1768.

2) 1780 m. *Margareta Catharina Lang*, f. 12/2 1744, dotter till prosten L. Lang i N.-Luleå. Hon flyttade 1802 till sin dotter och måg i Bygdeå, men afled redan 24/12 1802.

Barn i förra giftet: *Maria*, f. 16/10 1758 i Jockmock, d. 19/12 s. å.; *Olof*, f. 30/9 1759, d. 4/11 1760; *Seger*, f. 28/1 1762, tullinspektör i Umeå; *Elisabeth*, f. 19/5 1763, g. 1783 m. kaptenen vid Västerb. reg. Joh. Jac. Bethén; *Olof*, landttullinspektor i Luleå 1795; *Maria Sara*, f. 13/11 1767 g. m. handelsmannen i G. Karleby Joh. Gust. Hångell. I senare giftet: *Theophilus*, d. i barndomen; *Elsa Margareta*, f. 28/5 1781, g. 13/4 1802 m. majoren Nils Jacob Turdfjäll i Bygdeå, d. 1852.

Tr.: De poenis innocentum, præs. *J. Ihre*, Ups. 1747. - De voluntate Dei naturali præs. *N. Wallerius*, ib. 1752. - Guds lof af barnas- och Spena-barnas mun St. 4: Lappflickan Elsa Larsdotters upbyggeliga dödssång och saliga död. (Pro fide & Christianismo) Sthm 1775. (undert.: *Th. Ol. Gran*).

19. Mag. **Jonas Nordvall** (1799-1816), f. 21 aug. 1748 i Njurunda, son af bonden Jon Michelson i Berge och Karin Jonsdotter, syster till khden i Råneå Jonas Nordvall, hvars namn han upptog. Stud. i Upsala vt. 1769, prästv. i Hsand 22 maj 1771, kallad till adj. åt khden Biberg i Sollefteå, återvände 1775 till universitetet, där han efter aflagda prof promov. till fil. mag. 17 Juni 1776. Trädde därpå i tjänstgöring i Sthm först ss. komministers-, sedan 1778 ss. pastors-adj. i Maria församling samt blef på församlingens enhälliga kallelse ordinarie komminister därst. 20 apr. 1784. Erhöll kgl. fullmakt ss. khde i Piteå pastorat 24 apr. 1798,

tilltr. 1799; honor.prost. 29 nov. 1799. Under hans ämbetstid konstituerades Älfsby annexförsamling och erhöll egen komminister. Prosten Nordvall afled 22 mars 1816. Biskop Hesselgren höll här visitation år 1800. Pastoralerna f. ecklesiastikåret 1817-18 anslog Kgl. Maj:t till Piteå trivialskolas byggnad.

G. m. *Catharina Norberg*, f. 14/2 1753, yngsta dottern till länsman Matthias Norberg i Nätra och Christina Walanger; d. 3/5 1815, efterlämnande 3 barn.

Barn: *Catharina Christina*, f. 30/6 1790, g. på Cathrinedal i Piteå 10/9 1815 m. löjtn., sedan kaptenen vid Västerb. regem. Erik Ström, men skiljd från honom; *Maria Brita*, f. 23/9 1793, g. 1) 18/9 1814 m. apotekaren Mathias Törnsten; 2) 24/2 1835 m. kollegan i Piteå skola Wolmar Wasil. Clementeoff; d. i Piteå 2/2 1858; *Jonas Mathias*, f. 11/8 1795, student 1814, sedan till sjös, slutl. hemmansägare i Långnäs.

Tr.: De locis Vet. Test. in Novo Fœdere allegatis, p. 2, præs. *M. Norberg*, Ups. 1775. - De finibus divinis, præs. *P. N. Christiernin*. ib. 1776.

20. Dokt. **Brynolf Hesselgren** (1818-30), f. i Upsala 25 nov. 1770, föräldrar: professorn, sedermera biskopen öfver Hsands stift Erik Hesselgren och Elisabeth Marg. Asp. Stud. i Roslags nation vid Upsala univ. 1786, promov. fil. mag. 1794. Docent i syriska och kaldeiska 1795, i hebräiska och arabiska 1796; notarie vid Upsala domkapitel 11 apr. 1798; teol. kand. 5 dec. och prästv. 12 dec. s. å.; aflade past. ex. 1802; e. o. teol. adjunkt 12 sept. 1804, teol. licentiat 1805. Khde i Åkerby och Jumkil i ärkestiftet nov. 1807. Teol d:r 1809, prost 7 okt. s. å. Erhöll 2:dra förslagsrummet till Kalsenienska professuren 1813; riksdagsman 1815. Utn. till khde i Piteå 17 maj 1817, tilltr. 1 maj 1818. Faderns inflytande ss. stiftets chef hade han utan tvifvel till god del att tacka för sin befordran, ehuru han ej saknade lärda förtjänster. Han ägde stark kroppsbyggnad, som tycktes lofva långt lif, men återkommen från en längre resa, nödgades han intaga sängen och afled efter 3 veckors sjukdom 21 nov. 1830. Från sina Upsalaår hade han rätt trassliga ekonomiska bekymmer, som hängde efter äfven här. Ehuru f. d. konsist.notarie skola hans sockenstämmoprotokoll varit slarfvigt förda. Torr som predikant och mindre lycklig som tröstare vid dödsfall. Man härmade efter honom ett yttrande vid ett barns begrafning: »Det är väl stor sorg, kan jag tänka, men ni kan väl få ett igen. Kom och låtom oss gå.»

G. 1804 m. *Eriana Christina Nyström*, f. 22/5 1783, dotter till komm. i Gamla Upsala Andreas Nyström och Beata Charlotta Waldius; d. 7/12 1835.

Barn: *Brynolf*, f. 30/4 1805, organist i Piteå, v. kommiss. landtmätare, anträffades d. 23/12 1847 på vägen mellan Piteå gamla och nya stad; *Hedvig Sophia*, f. 1811, g. m. hemmansägaren Isak Isaksson i Öjebyn, sedan arrendator.

Tr.: De usu linguæ latinæ, præs. *J. F. Nejkter*, Ups. 1789. - Dictiones Arabicæ ex carmine Tograi, hebraismum biblicum illustrantes, præs. *J. A. Tingstadius*, ib. 1794. - De pretio versionis Veteris Testamenti Syriacæ, p. 1-2, ib. 1795. - Ode prima Pythiorum Pindari versione et notis illustrata, p. 1. ib. s. å. - Pistis Novi Testamenti, p. 1-3, præs. *J. Winbom* & ipse, ib. 1805-06. - Vid professorskan Almqvists, f. von Heyne, dödsfall, ib. 1805.

21. Dokt. **Isak Grape** (1833-55), f. 4 apr. 1779 i Juckasjärvi, son till skolmästaren därst. Petrus Grape och Anna Margareta Hackzell, dotter af kronofogden i Torneå fögderi Anders H. Efter af fadern erhållen undervisning stud. i Upsala ht. 1795. Informator hos landssekreter. Anders Hægström i Umeå. Genom brukspatron Mårten Grans frikostighet beredes honom 1801 utväg att återvända till universitetsstaden, där han ock erhöill akad. kondition hos professorskan Murray. Undergick fil. kand. ex. 1804, prästv. 16 juni 1805, kallad till e. o. batalj. predikant vid Västerb. regem. samt till biträde åt khden Ström i Skellefteå. Promov. fil. mag. 16 juni 1806, v. notarie i Hsands konsist. samt v. kollega i trivialskolan 8 okt. s. å., ordin. kollega 29 apr. 1809, förestod konrektorstjänsten 1810-11, visitator i Ångermanlands, Väster- och Norrbottens lappmarker 1812, konsist.-notarie i Hsand 27 jan. 1813 till 31 juli 1814, då han tilltr. en komm. befattning i Skellefteå. Predikant vid prästmötet i Piteå juli 1819; utn. khde i Burträsk, tilltr. han detta pastorat 1 maj 1821. Honor. prost 28 maj s. å., stiftsfullmäktig vid riksdagarna i Sthlm 1823 och 1828, v. kontr. prost i Västerb. 2:dra kontr. 1830, teol. dokt. s. å., inspector scholæ Pitensis 1831; utn. khde i Piteå pastorat 19 nov. s. å., tilltr. 1 maj 1833. En mycket beläst man, men utgången ur ett fattigt hem hade han i sin ungdom ej råd att offra mycket på sin klädsel och sitt yttre, hvarför det vid hans promotion sades om honom:

»Emollit mores» plär det heta.

Du under ytan af barbar

lär mycket läst och mycket veta.

En kärngubbe, liten till växten och med bredt ansikte af lappske typ, bar han på ålderdomen långt hängande hvitt hår. I honom hade prosten Ström i Skellefteå ett starkt stöd i sina strider med nyläsarne, och Grapes herdaminne öfver lappmarkens prästerskap är ännu högt värderadt. L.N.O. 28 jan. 1842. Afled 3 juni 1855.

G. 1) 30/9 1810 m. *Eva Gustava Dillner*, f. 22/9 1787, dotter af prosten i Tuna E. J. Dillner; d. i Burträsk 8/10 1823.

2) 5/10 1824 i Burträsk m. *Catharina Sofia Edelstam*, f. 16/4 1798, dotter af landshöfd. Gustaf Edelstam och Carolina Agata Holmström, dotter af öfverstlöjtn. Fr. Holmström; d. 14/7 1875 i Piteå.

Barn i förra giftet: *Petronella Elisabeth*, f. 21/8 1811 i Tuna, g. 28/11 1834 m. öfverstlöjtn. Otto Edelstam, d. 7/10 1891 i Burträsk; *Johanna Sofia Gustava*, f. 17/5 1813 i Hsand, d. ogift; *Karl Isak*, f. 2/2 1815 i Skellefteå, kapten vid Norrb. fältjäg., d. i Råneå 10/8 1874; *Anna Lovisa*, f. 26/5 1816, g. m. komm. Jonas Nygren. i Piteå landsf.; *Katarina Vilhelmina*, f. 18/7 1818, g. 21/2 1842 m. khden Erik J. Solander i Norsjö; *Johan*, f. i Burträsk 4/6 1821, kapten vid Norrb. reg., major i armén, d. 27/1 1899 i N.-Kalix; *Hilda Margareta*, f. 4/6 1821, g. 27/9 1857 m. khden C. J. Hammargren i Gideå. I senare giftet: *Karolina Ulrika*, f. 3/8 1825, g. 1864 m. komm. G. W. Nygren i Älfsbyn; *Christina Fredrika*, f. 14/6 1827, ogift, d. hos brodern Fabian i Piteå stad 24/6 1896; *Gustaf Petrus*, f. 3/10 1830, kollega i Piteå skola, d. 26/8 1871, ogift, *Fabian Zacharias*, f. 25/12 1832, stadskomm. i Piteå; *Erik Otto*, f. i Piteå 18/1 1835, lektor i Umeå, d. 15/1 1884.

Tr.: De Apollonio Rhodio epico, p. 1 præs. *E. Kjerrsen*, Ups. 1801. – Historia religionis Christianæ in Lapponia propagatæ, præs. *E. M. Fant*, ib. 1805. – Predikan, hållen å prästmötet i Piteå den 7 julii 1819. Hsand 1819. – Upplysningar rörande det så kallade läsaressällskapet i några Norr- och Westerbottens församlingar, men förnämligast i Skellefteå. Hsand 1821. – (Svar) i anledning af en i Hsands Stifts tidningar införd recension af denna skrift (Hsands stifts Tidn. 1822 n. 2). – Minne af prästerskapet i Lappmarks-församlingarne inom Hernösands stift. Umeå 1853.

22. Dokt. **Pehr Stjernberg** (1859-85), f. 31 juli 1798 i Färila s:n under föräldrarnas tillfälliga vistelse därst. Fadern var sergeant vid Jämtl. regem. och bodde i Böle by i Rätan. Utgången från ett fattigt hem genomgick sonen under svält och försakelse Frösö skola och Hsands gymn. och blef stud. i Upsala 1819; prästv. 16 dec. 1821; v. pastor vid Uplands regem. under regem.mötet 1826. Promov. fil. mag. i Upsala 1827, lärare vid elem. skolan i Gefle 1827-36; aflade disp. prof i Upsala 1830 och past. ex. i Hsand 15 dec. s. å.; utn. regem. pastor vid Hälsinge regem. 26 mars 1831, tilltr. 1 maj 1832; vik. lektor vid Gefle gymn. s. å. Efter vunnen röstöfvervikt vid khdevalet i Torp erhöill han kgl. fullmakt därå 26 mars 1836 och tilltr. 1 maj s. å. Honor. prost 1838. Opponent vid prästmötet i Hsand 1839. Khde i Piteå 18 mars 1856, tilltr. maj 1859. Prom. teol. doktor 7 sept. 1860 i Upsala; v. kontr. prost i Västerb. 2:dra kontr. under ordinariens vistelse vid riksdagarne 1859 och 1862 samt fr. 17 juli 1872 till dess han utn. till ordin. kontr. prost 26 febr. 1873, från hvilken befattning han på begäran entledigades 1876. Promov. närvarande jubeldoktor vid Upsala Universitets 400-årsfest 6 sept. 1877. L.W.O. 1850. Afled 10 jan. 1885. D:r Stjernberg var en aktningvärd man, i sin kraftfulla ålder nitisk i tjänsten såväl i skola som predikstol, ehuru han enligt egen utsago lär haft mera naturlig dragning åt lärarekallet än prästämbetet, intresserad kommunalman. Uppehöll, särskildt i Torp, herdatjällets gästfria traditioner.

G. 1) 26/7 1829 i Estuna kyrka i Roslagen m. *Anna Charlotta Hjertröm*, d. 8/6 1830 i Gefle.

2) 30/12 1832 m. *Maria Sofia Brattström*, f. 1807, dotter till hofrättskommis. E. Brattström i Filipstad; d. 1888, guldrölp firades i dec. 1882.

Barn i förra giftet: *Sven Benjamin*, d. 11/6 1830, 3 veckor g. I senare giftet: *Ida*, f. 1833, g. 1857 m. målarmästaren N. P. Nyman vid Vifsta varf; *Emma Sofia*, f. 21/10 1834 i Gefle, g. 1857 m. komm. A. O. Eurén i Tynderö; d. 3/6 1909 i Jönköping; *Per Hjalmar*, f. 25/7 1836, auditör vid Norrbottens fältjäg., sist borgmästare i Vaxholm; d. 11/5 1903; *Maria Eleonora (Nelly)*, f. 1838, g. 28/9 1858 m. provinsialläk. Carl Joh. Hallström i Hsand, d. ss. änka i Sthm 22/7 1910; *Berta Malvina*, f. 4/2 1840, g. m. bruksförvalt. Axel Holm vid Alters bruk, d. 18/3 1876; *Mathilda Theresia*, f. 1841, g. 29/9 1863 m. jägmäst. Frans Gustaf Rydstedt i Piteå, änka 1885, d. i Luleå 19/2 1896; *Carl Waldemar*, f. 2/7 1845, gästgifvare i Kalix, d. 1892.

Tr.: De dualismo Platonis, p. 1, præ. C. O. Delldén, Ups. 1823. - Scholia selecta in Esaiaë XIII-XXXIX, p. 9, præ. G. Knös, ib. 1824. - In sententiam Fichtianam de summis philosophiæ elementas ad populi captum accommodatam (diss.), ib. 1830.

23. **Gustaf Höijer** (1888-97), sist khde i *Skellefteå*.

24. **Carl Alfred Nygren** (1897-1909), sist khde i *Nordmaling* n. 22.

25. **Axel Simeon Sandin** (1910-), f. i Darestorp, Skara stift, 5 jan. 1860. Föräldrar: folkskolläraren och organisten Johannes Sandin och Augusta Vilhelmina Adolffina Stålhane. Mogenhetsex. i Jönköping; stud. i Upsala (Västg. nat.) ht. 1883-vt. 1885. Med dispens från akad. ex. prästv. för Hsands stift 30 apr. 1885, förordn. till komm. adj. i Bjerträ 1 maj s. å., v. komm. i Piteå stad 15 juli 1888, 2:dre komm. i Piteå landsförs. 9 mars 1889, tilltr. 1 juni s. å.; hospitalspred. i Piteå 1 nov. 1900-31 okt. 1901; afl. disput. prof 21 mars 1901; domkyrkokomminister i Hsand 21 mars 1903, tilltr. genast, fängelse- och lasarettspred. därst. s. å.; vik. lärare vid folkskoll. seminariet vt. 1908, ordf. i Västernorrlands läns fångvårdsstyrelse en följd af år, ledamot och v. ordf. i styrelsen för 7:de Döfstumskoldistr. i Hsand. Utn. khde i Piteå landsförs. 2 jan. 1910, tilltr. genast. Ett ansvarsfullt och mer än vanligt tyngande arbete förelåg khden Sandin vid tillträdet, i det att afskiljandet af de nya pastoraten Norrfjärden och Hortlax jämte uppförandet af deras kyrkobyggnader då stod på dagordningen. Inspektor för Norrbottens läns landstingsseminarium i Öjebyn sedan 1910. LVO 1921.

G. 12/8 1891 m. *Selma Katarina Sofia Lindforss*, f. i Piteå 27/11 1861, dotter till majoren Isak Vilh. Lindforss vid Norrbottens fältjäg. och Katarina Lindgren; d. i Öjebyn 1/2 1918.

Barn: *Karin Vilhelmina*, f. i Piteå lfsg 26/5 1892, g. m. garnisonspastor Johannes von Ahn, Boden; *Gösta Emanuel*, f. 6/2 1894, fil. mag., Norrlands nations kurator 1925, löjtnant i reserven; *Selma Elisabeth (Lisa)*, f. 30/12 1896, lärarinna i London; *Gunnar Isak Natanael*, f. 25/10 1898 tv., fil. stud., volontär; *Gerda Sofia Maria*, f. 25/10 1898 tv., teknisk lärarinna vid Umeå lär. seminarium.

Tr.: Hvilodagen och dess betydelse (prisbelönt täflingskrift). Sthm 1890. - Hvad fattas i Kristi lidanden. Piteå 1900 (disp.). - Nyårsklockan, vid vespergudstjänst i Hernösands domkyrka nyårsaftonen 1908 (på vers). - Inför Guds ansigte, afskedspredikan i Piteå landsförsamling 1903. - Tvenne slags salighetsbyggnader, inträdespredikan i Hernösands Domkyrka 1903. - Jesu namn. Den stora samlingstanken, nyårspredikan, Hsand 1908. - Minnestal vid Gustaf Adolfsfesten i Piteå 1895. - En dröm om Norrlands framtid (versifierad prolog vid fosterländsk fest 1912). - Noveller, ledande artiklar och uppsatser i Norrbottens Posten (redaktör för denna tidning 1891-93). - Föredrag och anföranden, tr. i Förhandlingar vid möten i Sthm och Hsand. - Kantater vid invigningen af Mössebergs vintersanatorium (tr. i Falköpings tidn.), vid seminarieinvigningen i Öjebyn, vid Nora kyrkas 100-års fest (tr. i Hsands-posten), vid kyrkoinvigningar i Norrfjärden och Hortlax samt ett större antal poem i kalendrar, tidningar och tidskrifter.

KOMMINISTRAR I PITEÅ.

1. Herr **Laurens** [1539], capellan, blef saker för 40 mark på vintertinget Sancte Paulij dag nämnda år, »för han gjorde sig målsman för rettenom, der han ej var». (*Nordlander*, Norrl. saml. 6, s. 355.)

2. **Olaus** [omkr. 1550], förut sacellan i Nordingrå (se D. II. S. 331), hvarest han i reformationens tjänst tog verksam del i utrotandet af de katolska vidskepligheterna. Som kapellan i Piteå synes han ha bott i Långnäs by, om det eljest har sin riktighet, att hans namnkunnige son *Nicolaus Olai Bothniensis* var född därstädes. Denne lär nämligen, då han gick i Gefle skola, kallat sig *Långnäsbonius* och benämndes sedan af sina katolskt sinnade vedersakare *Pit-Nisse*.¹ Som bekant var han ordförande vid Upsala möte 1593 och afled som utvald ärkebiskop i Upsala 18 maj 1600.

3. **Nicolaus Andreæ** [1593-1600], underskref ss. kapellan Upsala mötes beslut. Var son till khden Andreas Nicolai och är snarare att betrakta som adj. och v. pastor hos fadren, hvilken han efterträdde i ämbetet.

¹ Han blef 1586 läsemästare vid Stockholms seminarium och är sannolikt identisk med den Mester Nils Olszon, som s. å. i underhåll uppbär tiondespanmål från Luleå s:n (*J. Nordlander*, Norrl. saml. 6, s. 306).

4. **Martinus Nicolai** [1593], undertecknade likaledes ss. kapellan Upsala mötes beslut s. å.

5. **Nicolaus Matthiæ** [1606, 1609], kapellan härstädes, fick 20 apr. 1606 kon. Carls tillsägelse att blifva khde i Uleå, men synes antingen ej ha tillträdt befattningen eller snart lämnat den, enär han i 1609 års handlingar uppföres som sacellan i Piteå (*Waaranen* 2, s. 244).

6. Herr **Ericus** [1613], sacellanus, utgjorde pro anno 1613 1:sta terminens bidrag till Älfsborgs lösen med 3 dlr. (KA). De tvänne följande åren fanns ingen kapellan i Piteå.

7. **Nicolaus Martini** (1616-23), sacellan och predikant i Piteå, möjligen son af n. 4, afger 1617 ett intyg om de kostnader och omsorger, som lappfogden Reinhold Steger haft för en Kgl. Maj:ts enspännare Per Olsson Helsing, hvilken i konungens ärenden anländt till orten, men träffats af en dödlig sjukdom och här blifvit hederligen jordad (*Nordlander*, Norrl. Saml. 6, s. 329). Bevittnar socknens boskapslängd för 1621 och återfinnes ss. khde i *Skellefteå*.

8. **Johannes Hossius** (1623-29) khde i *Piteå* n. 9.

9. **Michael Nicolai** [1629] upptages i årets mantalsboskapslängd som gift och ägare till 1 häst, 3 kor, 1 kviga, 4 får. I egenskap af Piteå stads första skolmästare utfärdade han 20 maj 1628 kvitto å 6 tr. spl, som han uppburit till skolans uppehälle (KA). Redan 1630 är ny skolmästare anställd.

10. **Petrus Turdinus** (1633-40) inskrefs ss. stud. i Upsala 4 juni 1629. Under hans komm. tid i Piteå uppbröts kapellansjorden i Tegelänget och benämndes efter honom »Herr Pers änget». Han förordnades af Upsala domkapitel 20 okt. 1640 till khde i Arjeplogs nybildade pastorat. Hans svärfader pastor Hossius och allmogen i Piteå insände till ärkebiskopen en skrivelse dat. 21 mars 1641, däri det heter: »Alldenstund att E. Ärevördigheth haffwer tächtz ifrån oss kalla vår cappelan hederlige och wällärdhe här Peer till Arieplö i lappmarkenn, hwilken nu hafwer antagheet tiensten så och der opbörden och dess wnderhåll», rekommenderas till efterträdare en ungh wällärd person Samuel Effwertson, hvilken nu uppehåller samma tjänst (Udpr). Se vidare *Arjeplog*.

11. **Samuel Edvardi Rhen** (1641-64). Fadern var birkarlen, lappfogden och Piteå stads första borgmästare Evert Eriksson, hvilken ägde ett hemman i Böle by; modern Brita Burman skänkte sept. 1651 i testamente efter sin sal. man en svensk bibel till kyrkan. Sonen blef stud. i Upsala i aug. 1633, ägnade sig en tid åt lappmarkshandel, men återupptog studierna. Efter sin prästvigning tjänstgjorde han i födelsesocknen och föreslogs af bergmäst. Lybecker och lappfogden Olof Jonsson 11 okt. 1640 till khde i Arvidsjaur's återupprättade pastorat, hvilket han likväl ej erhöill. Fick i stället uppehålla kapellanstjänsten i Piteå efter Petrus Turdinus och förordnades i enlighet med församlingens önskan till ordin. innehafvare 1641. De vackra loford, som gafs honom vid tillsättningen, blefvo i någon mån skämda genom en anklagelse för lönska-läge, för hvilken han kort därpå utsattes, men som enligt ärkebiskopens påyrkande sonades genom giftermål. Khden Hossius sökte senare få honom ersatt med sin måg kapellanen Sam. Petri i N.-Luleå, men detta strandade tydligen på Piteåbornas vägran. Till boställsjord åt sin kapellan inköpte församlingen 1654 af honom ett åkergräde och en äng. Han synes varit en driftig och nitisk man, men gick länge obefordrad. I ett bref af 8 mars 1663 skrifver han till guvernören J. Oxenstierna, att han nu varit 23 år komm. i Piteå, och det faller honom besvärligt att vid kaplanslägenheten längre uthärda: »ehuru väl mig af mine andelige förmän åtskil-liga tider är gifvit sperance och promotion till bättre lägenhet, hafver det sig ej göra låtit». Han synes år 1664 blifvit försatt ur tjänstgöring, (Hdpr. 20/3) men erhöill sedan predikantbefattningen i Jockmock (II, s. 238). Under sin komm. tid i Piteå blef han år 1656 helt oförskyldt hufvudper-son i ett celeberrätttegångsmål. Herr Samuel anklagades för att under själfva gudstjänsten på Stora böndagens afton ha stulit af en köpman Per Nilsson från Sthm några klädesstycken. En halfvuxen flicka hade utan något besked utpekats herr Samuel såsom därtill misstänkt. Denne kunde lätt bevisa sig främmande för stölden. Köpman Nilsson fick böta 60 mark och ersätta herr Samuels rätttegångskostnader med 16 dlr, flickan dömdes till ris 20 slag.¹ Sist khde i *Råneå*.

12. **Lars Henr. Strand** (1664-79), kallade sig tidigare *Strand-man*, f. i Hsand, där fadern Henrik Strand var borgare. Inskrefs som stud. i Upsala i juli 1653. Han synes år 1658 blifvit kollega i Piteå trivial-skola; såsom sådan återfinnes han i stadens kvarntullslängder för detta och föl-jande åren. Blef här efter sin svärfader komm. år 1664. Hans ovisa nit föränledde år 1675 en bondes i Råneå opåkallade tingsförande. På ett

¹ Närmare härom se *B. Steckzén*, Minnesskrift till Piteå stads 300-årsjub. s. 161.

bröllop därstädes under ett besök hos svärfadern kom han i ordväxling med bonden Erik Larsson i Sikenäs med anledning af de då omlöpande trollryktena och Blåkullafärderna; en liten pojke hade nämligen berättat för khden Sam. Rhen att Erik Larsson fört honom på en svart bock till Blåkulla. Herr Lars tillfrågade nu bonden, om han var fri från sådana trollkonster och bad honom bedja Gud om nåd och sina synders förlåtelse. Bonden, som var full, svarade med häftighet, att han ej visste sig något ondt gjort. Därpå började herr Lars på ett minst sagdt olämpligt sätt förhöra honom på hvem han trodde, då Erik svarade på Gud fader. Ja, fortfor herr Lars, det är fullan rätt det, men på hvem tror du då mer? hvarvid Erik stått en god stund och intet velat säga ut, utan tandem dock torde nämnt Guds son, sedan Gud den helige Ande, allt enligt kapellanens egen berättelse. Erik hade befunnits svag i sin kristendoms kunskap och svarat kapellanen, att hans förmaningar och katekesförhör voro onödiga under gästabodsruset; då kaplanen väckt fråga, om man borde kalla frälsaren timmermansson, hade Erik genmält, att han hört prästen säga, att judarne kallat honom så, men ej utlåtit sig om det var rätt eller ej. I anledning af hvad som framkommit inför rätten, dömdes Erik af härads-höfd. Henr. Wijnblad von Walter att halshuggas, men Svea hofrätt mildrade domen till 7 starka gatulopp, uppenbart kyrkstraff, afbön i församlingen och varning af prästerskapet. Komm. Strand afled år 1679 och begrofs 7 dec.

G. 1) *Birgitta Rhen*, dotter till företrädaren Sam. E. Rhen, khde i Råneå; d. 26/9 1675;

2) *Elisabet Michelsd:r Burman*, dotter till handl. Mich. Burman i Sthm, omg. m. konrektorn i Piteå Petrus Turdin, d. 2/10 1707.

Barn: *Henrik*, f. 1661, gymnasist i Hsand 1677, stud. i Åbo 1679, informator i Sthm 1686; en dotter, f. 25/1 1663, d. 14/2 s. å.; en son, f. i dec. s. å.; ett barn, f. 6/8 1665; *Samuel*, f. 11/11 1666, begr. 1/12 s. å.; *Andreas*, f. 16/2 1668; *Emerentia*, d. begr. 2/4 1670; *Samuel*, f. 6/1 1671; *Brita*, f. 28/4 1672, d. 1675; *Catrina*, begr. 28/9 1673; *Emerentia*, f. 18/5 1675, d. begr. 3/7 s. å.; *Brita*, f. 6/3 1678, g. 5/3 1699 m. rådmän Nils Häggman i Piteå i hans första gifte, d. 16/3 1720; *Kerstin*, f. 17/6 1679, d. begr. 8/5 1680.

13. Mag. **Petrus Graan** (1680-90), se khdar i *Piteå*.

14. **Samuel Petri Hortelius** (1690-1700), f. i Hortlax by i Piteå landsf., fadern bonde; stud. i Upsala 12 okt. 1661; prästv. 1674, men hade tillträdt en kollegatjänst i Piteå triv. skola redan 1669 (2 kl.); kollega 1679 (3 kl.), med hvilken befattning han förenade den nya komm.tjänsten i Piteå stad 1683, hvars första innehafvare han var. Erhöll transport till landsförsamlingen 1690. Vid prästmötet i Piteå febr. 1695 anhöll Horte-

lius, att få dn. Johan Graan sig till hjälp, efter han nu på sin ålderdom blifvit mycket darrhändter och kan så icke komma till rätta vid kommunionen. Resp.: Det kan ingen förmena honom sin begäran, efter den är billig (Hdpr. 20/2 1695). Han var mycket omtyckt såväl af skolans lärjungar som sina åhörare. Afled år 1700, efter honom gafs 26 aug. s. å. 3 dlr till kyrkan.

G. m. *Anna Häggman*, dotter af riksdagsmannen Måns Johansson i Piteå och Elisabeth Orre.

Barn: *Anna Hortelia*, g. 1) m. faderns efterträdare komm. Sam. Rhen; *Magdalena*, g. 1) m. handlanden Math. Uhlander i Uleåborg, 2) m. råd- och handelsmannen därst. Mårten Frese; *Hans*, f. jan. 1678 d. begr. 23 /2.

15. **Samuel Sam. Rhen** (1701-12), son till khden i Juckasjärvi Sam. Sam. Rhen. Inskrefs ss. student vid Upsala univ. 9 okt. 1690, men stod till en början under Västerbottniska nationens kurators sponson förmodligen såsom underårig. Prästv. 1696, kallad till medhjälpare af den i Piteå församling så högt älskade komm. Hortelius, hvars efterträdare han blef 1701. Drabbades af ett slaganfall på predikstolen, hvarefter han lefde endast ett halft dygn. Enär församlingens dödbok för denna tid ej finns kvar, kan dagen ej bestämdt angifvas, men 4 maj 1712 gafs efter honom i testamente och bårpenningar 16 dlr till kyrkan.

G. m. *Anna Hortelia*, företrädarens dotter, omg. 1717 m. organisten Jonas Wulf i hans senare gifte; d. 21/3 1744, 67 år.

Barn: *Apollonia*, f. 2/7 1699 i Piteå landsförs.; *Samuel*, f. 30/11 1700, korporal vid Bohusläns gröna dragoner, d. barnlös i Skåne; *Anna*, f. 22/1 1702; *Magnus*, f. 22/2 1703, stadsfiskal i Uleåborg; *Erik*, f. 25/3 1704, khde i Piteå n. 17; *Sofia*, f. 7/10 1705; *Magdalena* f. 8/9 1708, g. 23/1 1739 m. organisten Joh. Bäckman i Luleå stad.

16. Mag. **Erik A. Molin** (1714-17), f. i Sundsvall; stud. i Upsala 23 okt. 1696, innehade en tid informatorsplats hos Uplands lagman Joh. von Scheffer. Efter fullbordade gradualstudier promov. fil. mag. 1703; utn. till kollega i Piteå skolas 3 kl. 1705; komm. i landsf. 1713, tilltr. 1714. Hos Hsands konsist. sökte han 11 mars 1717 Tuna lediga pastorat, som dock redan var bortlofvadt. Redan d. 7 apr. s. å. underrättar hans änka konsist. om sin makes död och föreslår den »flyktige» kapellanen ifrån Kyrkslätt i Finland Gust. Fontelius till nådårspräst, men som han kort därpå afreste, begärde hon i stället apologisten i Piteå Anders Gersenius hvilket bifölls.

G. m. *Patientia Wolgemuth*, dotter af rådmannen i Hsand And. Wolgemuth och Brita Wulf; d. i Sthm i juli 1761, 79 år g.

Barn: En son, handlande i Sthm, d. 1764, *Johannes*, f. 1706 i Piteå stad; *Helena*, f. 1708, g. 22/2 1736 m. länsman Carl Enbohm; *Dorothea*, f. sept., d. nov. 1710; *Petrus*, f. 1711; *Christopher*, f. 18/4 1713; *Erik*, f. 26/2 1715.

Tr.: De quæstione, quomodo Logica circa res et carum veritates versetur? præ. *A. Gæding*, Ups. 1700. - De panibus propositionis, præ. *J. Palmrooth*, ib. 1703.

17. **Petrus Thelaus** (1718-38), f. 1663 i Helgum, där fadern Erik Thelaus var komm., sedan khde i Ramsele. Stud. i Upsala 11 dec. 1684, innehade en längre tid tjänst inom Västerås stift såsom skolmästare i Lima socken i Dalarne, höll 1700 barnskola i Falun, blef där vik. apologist 1703, skolmästare i Malung 1705, men tog afsked och begaf sig till hemorten 1713. Från hans Dalatid anföres, att han 1711 blef anklagad för att ha krögat, men det befanns, att han allenast sålt dricka åt långväga socknebor. Var en stor sångare och hade god undervisningsförmåga. Prästv. i Hsand 1713, kollega scholæ därst. i 3 kl. 1714 samt högmässa-predikant. Utn. kapellan i Piteå landsf. 27 apr. 1717¹, tilltr. 1718 och afled 22 okt. 1738. 75 år 10 m. gammal.

G. 1695 m. *Elisabeth Fahlberg*, borgardotter från Falun; afled 27/2 1731, 56 år g.

Barn: *Anna Christiana*, g. 22/1 1744 m. fältskärgesällen Friedman Gottlob Jacobi fr. Lifland; *Erik*, stud. 1723, hvilken fadern i febr. 1732 anhöll att få till adj., underkändes emellertid i examen 23/3 s. å. och blef 1737 ryttare vid Kgl. lifregementet; 2 ogifta döttrar.

18. **Jonas Djupædius Ström** (1743-47), f. 1706, son af khden Er. Djupædius i Grundsunda n. 11. Stud. i Upsala 19 okt. 1725, utn. 13 okt. 1731 till kollega i Piteå skolas 2 kl., prästv. i Hsand 19 dec. s. å., förordn. 1734 att biträda komm. Thelaus och uppehöll tjänsten under nåd-året. Vid komm.valet voro å förslaget uppförda komm. i staden Mich. Wikman, stadskomm. i Luleå J. Hernelius och kollega Djupædius. På själfva valdagen 13 jan. 1740 hade komm. Wikman oförsyntheten att under voteringen infinna sig och satte sig i en bänk framme i kyrkan, men blef efter en dispyt med länsman Petter Hamberg påmint att taga afträde, hvilken föreställning ej attenderades. Vid uppläsningen af valprotokollet gjorde Wikman påminnelse, att kronolänsmannen samman-

¹ Församlingen önskade få herr Carl Åman, men konsist. förklarade, att härtill vore föreslagen en god försvarlig prästman herr Pähr Thelaus, som några år här i staden [Hsand] varit vice pastor och är i sin predikostol försvarlig och i sitt lefverne så skickelig, att han säkert hvar rättsinnig kristen ett exempel vara må, och skall förmodeligen vara församlingen till nöje och detta är med pastoris loci, probsten mag. D. Solanders samtycke skedt. Dn. Carolus Åman skall ock i sinom tid ihogkommas, sedan de åldrigare och de, som mera meriterade äro, först blifva hulpne.

kallat allmogen i socknestugan och proponerat allmogen att kalla dn. Dju-pædium till kapellan, då länsman Hamberg korteligen svarade, att dn. Wikman en osanning i detta mål framfört. Under valtvesten fick kollega Djupædius, som erhållit de flesta rösterna, tillstånd att bärga kapellans-ängen under sommaren 1740, beräknad till 5 à 6 skrindor hö. Först 5 mars 1743, utfärdade konsist. fullmakt för honom på Piteå sacellani, sedan Wikman förklarar sig ej vilja fullfölja processen. Afled 24 okt. 1747.

1) G. 13/4 1732 m. *Catharina Burman*, dotter af tullnären Erik Burman i Piteå stad och änka efter konrektor Isak Nordin; d. 22/2 1744, 45 år g.;

2) 8/11 1744 i Piteå m. *Elisabeth Brunström*, f. 1716, dotter till komm. i Skellefteå Er. Brunström; d. i Skellefteå 5/10 1805 i sitt 89. år.

Af barnen: *Anna Margareta*; *Christina Magdalena*, f. 7/7 1735, g. m. handlande Erik Häggman, *Elisabeth*, d. 25/7 1738, 2 mån.

19. **Erik Hellberg** (1749-72), f. 20 nov. 1710 i Bergs prästgård, föräldrar: dåv. apologisten i Frösö skola, sedan komm. i Brunflo Lars Hellberg och Elisabeth (Lisken) Flodalin, som födde denne sin förstfödde i fädernehemmet. Stud. i Upsala 16 jan. 1730, prästv. 28 okt. 1732 till adj. åt sin fader i Lockne; nådårspräst efter komm. Dan. Berg i Lit 1734, medhjälpare och nådårspred. efter fadern fr. 1 maj 1735; pastorsadj. i Rödön 1737; vice komm. i Bygdeå 1742-48 i mars, då han efter afl. komm. Djupædius Ström förordn. att uppehålla komm. tjänsten i Piteå, hvarå han erhöll fullmakt 22 okt. 1748, samt tilltr. 1749; afl. past.ex. 1763 samt afled här 17 sept. 1772, med vitsord att ha varit en ganska nitisk själasörjare. Begrafningen skedde 4 okt. s. å. Hade 5 efterlevande barn (2 söner och 3 döttrar).

G. 30/3 1741 i Rödö prästg. m. *Elisabeth Ertz*, f. 21/3 1719, dotter till rådmannen, handlanden och operatören A. Ertz i Hsand. Hon erhöll dubbla nådår, d. i Råneå 11/7 1798.

Barn: *Elisabeth*, f. i Hsand 4/2 1742; *Lars*, f. 16/9 1743 i Bygdeå, Skinnarbyn, e. o. landtmät. i Jämtland, bokhållare vid Umeå regala bränneri, slutligen kronobefallningsman i Torneå, där han dog 11/12 1786; *en dotter*, f. 1745; *Helena Elisabeth*, f. 4/2 1747, g. 1769 m. komm. i Råneå Wilh. Hernodius; *Anders*, f. 28/8 1748, sergeant, porträttmålare i Sthm, reste utrikes och dog där; *Erik*, f. i Piteå 17/4 1750, d. 9/8 s. å.; *Elisabeth*, f. 3/4 1754.

20. **Axel Örnberg** (1776-82), se *Burträsk* khde n. 13.

Efter Örnbergs afgang 1 maj 1782 skulle sacellanien i landsförsamlingen uppdelas på två händer med en komm. i Älfsbyn, den andra i moderförsamlingen, men ännu 1785 hade ingenting åtgjorts för kyrko- och prästgårdsbyggning vid Älfsbyn, och det dröjde ytterligare 21 år, innan frågan på allvar upptogs.

21. **Richard Roslin** (1785), f. 21 jan. 1719 i Piteå landsförsamling, son till bonden Herman Rigertsson i Rosviks by och Margareta Johansdotter. Student i Upsala 5 febr. 1742, prästv. 1746, förordn. till adj. åt komm. i Råneå Jakob Wallenius, som efter 29 års trägna ämbetsysslor behöfde hjälp. Då denne på grund af medellöshet dock ej kunde underhålla honom, fick han såsom outhärlig i st. blifva khden Hacksells medhjälpare. Här synes han under 36 år trälats som adj., till dess han 11 sept. 1782 förordnades ad interim till komm. i Piteå mot $\frac{1}{2}$ kaplanslön, under det att andra hälften gick till lasarettet i Umeå. Då emellertid tillsättningen af kaplan i Älfsby lät vänta på sig, klagade Roslin öfver sitt ringa underhåll och efter föregånget val erhöll han konsist. fullmakt 13 juli 1785 å denna komministratur med rätt att uppbära $\frac{2}{3}$ af kaplanstullen, som hela landsförsamlingen utgaf, samt hälften af hvad kapellanen före sacellaniens delning af pastor erhållit. Men redan d. 8 aug. afled han af gulsot, efterlämnande änka, en son och 6 omyndiga döttrar.

G. m. bondedottern *Anna Höglund*, f. 1724; i sitt beklagliga och fattiga tillstånd erhöll hon dubbla nådår; d. 7/2 1813.

Barn, födda i Råneå: *Margareta*, f. 23/3 1753; *Catharina Elisabeth*, f. 7/3 1754; *Zacharias*, f. 22/6 1756, d. 1/10 1766; *Anna*, f. 28/9 1757; *Carl Petter*, f. 13/9 1760; *Fredrika*, f. 1764, g. m. styrman Pehr Nikander; d. 5/12 1812 i Öjebyn; *Christina*, f. 1766.

22. **Jonas Risberg** (1788-1806), f. 5 jan. 1747 i Piteå s:n, föräldrar: bonden Sven Jonsson i Svensbyn och Elsa Eriksson. Inskrefs i Piteå skola 1756, stud. i Upsala 1767, prästv. 4 sept. 1774, kallad till brukspredikant vid det nyupprättade Nasafjälls silfververk med station vid den 7 mil från grufvan anlagda Adolfströms smälthytta. Som det ekonomiska resultatet af detta företag blef mindre tillfredsställande och driften ej fick större omfattning, förklarade bolaget år 1785, att brukspredikanten Risberg icke hade något där att i ämbetet vidare förrätta, hvarför han kallades till hjälp åt företrädaren komm. Roslin och omedelbart därefter 31 aug. 1785 förordnades att förestå sacellanien ss. nådårspredikant; tillträdde ss. ordin. komm. 1788 m. fullm. af 6 sept. 1786. Han var 3:dje predikant vid prästmötet i Piteå febr. 1787. Erhöll v. pastors heder och värdighet. Afled 16 sept. 1806.

G. 23/1 1777 m. *Christina Mellin*, f. 14/2 1748, dotter af khden Joh. Mellin i Löfånger n. 15.

Barn: *Johan*, f. 24/12 1777, teol. d:r, prost och khde i Nysätra; *Elsa Christina*, f. 1779, g. m. sergeanten Lars Lindvall i Blåsmark; *Anna Helena*, f. 1780, gift; *Elisabeth Catharina*, f. 1784, g. m. fanjunkaren Liljegren i Noret, Burträsk;

Fredrika, g. m. sågverksägaren Nils Lundström i Åbyn, Skellefteå, d. 15/4 1862; *Sara Brita*, f. 1786, g. 10/11 1805 m. underoff., sederm. bruksinspektör Gustaf L:son Bucht; *Jonas Gustaf*, f. 1792, batalj. adjutant, hemmansägare i Piteå g. stad.

23. **Israel Magnus Granlund** (1809-26), f. 18 juni 1764 i Piteå stad, son af konrektor Magnus Granlund och Elisabeth Sellin. Hans flit och naturliga anlag för studier beredde det barnrika föräldrahemmet tillfredsställelsen att kunna direkt sända honom till akademien, där han efter afl. examen inskrefs ss. student 1780. Efter att ha delat sin tid mellan konditioner i Sthm och landsorten samt studier vid akademien, blef han vikar. kollega i Piteå skola ht. 1789-vt. 91, prästv. 1 juli 1792 till adj. hos pastor i Burträsk Ax. Örnberg, nådårspred. efter honom 1794, past. adj. i Luleå 1796, nådårspred. i Piteå stad 29 nov. 1797 och ordin. stadskomm. 16 dec. s. å., tilltr. fullst. tjänsten 1799; opponent vid prästmötet i Piteå 1806, komm. i landsförsamlingen 15 mars 1809, tilltr. 1 maj s. å., innehade 1816 förordnande att bestrida pastoralvården under vakans och sedermera. Hans lif var i många afseenden sträfsamt. Under ryska invasionen blef han en gång bortförd såsom fånge. Barnens uppfostran förestod han själf; den stadssacellanien åtföljande dubbla söndagliga predikoskyldigheten samt sedermera den maktpåliggande själavården i landsförsamlingen med dess 7000 personer, äfven förenad med tjänstgöring i stadskyrkan, lämnade föga tillfälle för honom att göra sig kompetent till bättre befordran, i synnerhet som han aldrig sparade sina krafter, då det gällde kallets plikter. Han afled 3 jan. 1826, »efterlämnande minnet af en i allo måtto aktningvärd och exemplarisk lärare, präst, make, far och vän».

G. 30/4 1801 m. *Brita Catharina Ruth*, f. 1773, bonde- och riksdagsmansdotter fr. Rutvik, Luleå, d. i Piteå stad 1854. 12 barn, af hvilka 5 lefde vid faderns död.

Barn: *Elisabeth (Lisbet) Margareta*, f. 18/2 1802, g. m. komm. Joh. Clausén härst.; *Brita Catharina*, f. 29/2 1804, d. ung; *Maria Christina*, f. 19/4 1806; d. 10/5 s. å.; *Christina Catharina*, f. 7/8 1812, g. m. 1:ste landtmät. Joh. Ruthbäck i Sunderbyn, Luleå, i hans 4 gifte; d. 1863; *Brita Ulrika*, f. 3/12 1814, g. m. konsuln och handl. Carl August Winroth i Piteå; d. därst. 4/10 1907; *Israel Magnus*, f. 1816, drunknade under skridskoåkning i Norra Fårösundet 1834; *Jakob Niklas*, f. 25/7 1818, fil. mag., matem. adjunkt vid Lunds universitet, d. 23/11 1859.

24. Mag. **Pehr Södermark** (utn. 1826), f. 29 juni 1780 i Luleå gamla stad, son af organisten därst. Anders Södermark och Maria Ruth; intogs i Piteå skolas 2 kl. 18 febr. 1794, flyttade 1798 till Hsands gymn. och blef stud. i Upsala 1800. Under sin akademiska tid uppehöll han sig tidtals som informator först hos brukspatron Dahlman på Roo i Väster-

götl. till 1802, sedan hos prosten d:r Floderus i Rasbo, Upl.; promov. fil. mag. 1806 och prästv. 10 aug. s. å.; förordn. till huspred. hos afl. kammarherre frih. Dübens änka Hedv. Pfeiff till 1808, då han ingick i Hsands stift; past. adj. i N.-Kalix 14 dec. 1808-1 maj 1811 och curam past. gerens därst. Utn. till kollega vid Piteå skola 31 juni 1811, innehade han denna tjänst från läseårets början ända till sin död. Afl. past. ex. 28 febr. 1816 och utn. 18 okt. 1826 till komm. i Piteå landsförs. Sjuk sedan ett helt år träffades han af ett slaganfall, som efter ett dygn medförde döden 25 mars 1827, innan han här hunnit tillträda.

G. 16/12 1811 m. *Catharina Helena Thingvall*, dotter af komm. i N.-Kalix Crispin Thingvall och sedan omg. m. komm. H. Sehlstedt i N.-Luleå.

2:ne barn, afl. i spädnare ålder.

Tr.: *Epicharmi comici quæ supersunt*, p. 1. præs. *J. G. Ullström*, Ups. 1804. - *Notitia cod. manuscriptorum latin. bibl. Acad. Upsal.* p. 1. præs. *P. F. Aurivillius*, ib. 1806. - *De metempsychosi veterum* 1-3. præs. ipse, ib. 1807.

5. **Johan Clausén** (1829-56), f. 21 juni 1800 i Piteå landsf.: föräldrar: landtmät. Lars Vilhelm Clausén i Håkansö och Anna Kristina Nilsson dotter Clausén. Inskrefs i Piteå skola 1810; stud. i Upsala ht. 1821, absolverade det teol. seminariet och prästv. vt. 1825 till adj. åt komm. i Piteå landsförsamling I. M. Granlund, hvars måg han blef, nådårspräst efter honom 1826; past. adj. här 1827; utn. komm. 19 dec. s. å., tilltr. 1 maj 1829. Afled 10 mars 1856.

G. m. *Elisabeth Margareta Granlund*, komm. Isr. M. Granlunds dotter, d. 20/11 1847.

Barn: *Johanna Elisabeth*, f. 1826, g. m. brukspredikanten vid Ytterstfors Joh. Westerberg, d. 14/4 1907 i Repbäcken, Elfnäs i Dalarna, 80 år 4 m. 25 d.; *Emma Gustava*, f. 30/2 1830, g. m. konsul And. Fr. Engman, änka 1878, d. 12/8 1916 i Piteå stad; *Wilhelmina (Mina) Catharina*, f. 27/4 1832, ogift, fotograf, författarinna, d. 13/6 1903; *Magnus Wilhelm*, f. 10/3 1835, handelsbokhållare, d. i juni 1865; *Christina Mathilda (Thilda)*, f. 6/2 1838, g. m. rektorn vid Piteå skola Per Olof Edén, änka 1903, d. 27/7 1921 i Åsbro; *Johan Jakob (Janne)*, f. 30/6 1841, regementsintendent vid Norrb. regem. 1880-1902, fältintendent i reserven, bankdirektör i Piteå, d. 29/3 1921; *August (Agge) Reinhold*, f. 21/1 1844, disponent, chef för flottningsbolaget i Piteå älf, d. i Öjebyn 6/6 1909.

26. **Jonas Nygren** (1859-88), f. 21 dec. 1814 i Burträsk, son af hemmansägaren och handlanden Anders Nygren och Eva Marg. Henriksson dotter. Inträdde på den militära banan och avancerade till underofficer vid Västerbottens fältjägare, men öfvergick därefter till studier; stud. vt. 1842, prästv. 20 dec. 1843 till biträde åt v. pastor i Nora, förordnades 29 maj 1844 att ss. adj. biträda khden Isak Grape i Piteå, där han i mer än 40 år kom att kvarstanna. Härunder innehade

han flera gånger förordnande ss. v. pastor under åren 1845, 1848 samt från maj 1849 ända till 1859. Vid komm.valet 11 jan. 1857 erhöll han röstpluralitet och mottog denna sacellani i maj 1859, på samma gång den nyutnämnde khden i församlingen tillträdde sin befattning. »Många och tunga fjät har han trampat på det vidsträckta arbetsfältet», säger minnestecknaren vid prästmötet, »och i sin krafts dagar var han oförtrutet verksam i själasörjarens maktpåliggande och ansvarsfulla värf. Omfattad med mycket och välförtjänt förtroende anlätades han äfven i fattigvårds- och andra kommunala angelägenheter.» Hans predikningar voro goda, men framfördes med sjungande tonfall. I umgänget hjärtlig och vänfast samt hjälpsam mot de fattiga. Afled 18 sept. 1888.

G. 1) m. *Anna Lovisa Grape*, f. 1816, dotter af prosten härst. d:r Is. Grape, d. 5/3 1868;

2) m. *Katharina Magdalena Hellström*, f. 6/12 1846, sedermera omg. 1890 m. jordägaren Joh. Aug. Markström i Öjebyn.

Bägge äktenskapen barnlösa.

27. Nils Anton Nordström (1890-1914), f. 16 febr. 1854 i Neder-Luleå, föräldrar: hemmansägaren Isak Nordström och Brita Katarina Andersdotter. Mogenhetsex. vid Luleå lärov. 5 juni 1874; stud. i Upsala ht. 1876; prästv. i Hsand 21 sept. 1879 till adj. hos prosten Berlin i Nordmaling, v. pastor därst. 6 febr. 1884; utn. till 1:ste komm. i Piteå landsförs. 8 juni 1889, mottog tjänsten på förordnande 1 juli 1890, samt tillträdde 1 maj 1891. Afled 31 dec. 1914 af hjärtförlamning vid ett besök hos sin ämbetsbroder 2:e komm. N. J. Nordberg. En i vida kretsar aktad och omtyckt man.

G. 1) 15/7 1890 m. *Hanna Maria Sundström*, f. 3/5 1856 i Ö.-Luleå, dotter af inspektor Karl Joh. Sundström och Maria Bergman, d. 13/2 1901;

2) 23/12 1902 m. *Hulda Regina Nilsson*, f. i Kalmar 17/1 1863, dotter till handl. Sven Nilsson och Maria Sofia Österlund.

Barn: i förra giftet: *Nils Johan*, f. 18/5 1891, fil. d:r, docent vid Upsala univ. 1924; *Karl Andreas*, f. 8/11 1892, d. 13/7 1900; *Elisabet (Elsa) Maria*, f. 29/8 1894, telegrafist, g. m. baningeniör Axel Bylund, Boden; *Olof Herman*, f. 9/6 1896, civilingeniör, d. 30/9 1918; *Petrus August*, f. 29/6 1898, d. 20/8 99; i senare giftet: *Karl Axel*, f. 28/12 1903, journalist; *Sven Anders*, f. 11/3 1906, volontär vid fälttelegrafkåren.

ANDRE KOMMINISTRAR.

I samband med en lönereglering inrättades enl. Kgl. resolution 16 apr. 1870 vid moderkyrkan i Piteå landsförsamling en andre komministratur. Till boställe åt innehafvaren anslogs genom byte 9 maj 1879 hemmanet Björklunda i Öjebyn (Eckl. bost. 4, s. 126).

1. **Jonas Löfgren** (1871-73) erhöill fullmakt å den nyinrättade sacellanien 7 dec. 1871, khde i *Bjurholm*, 21 apr. 1873.

2. **Gustaf Höijer** (1876-88), khde härst., sist khde i *Skellefteå*.

3. **Axel Simeon Sandin** (1889-1903), khde i *Piteå* landsförs. 1910.

4. **Nils Johan Nordberg** (1905-17), f. i Neder-Luleå 17 jan. 1860, föräldrar: hemmansägare Nils Johan Nordberg och Lisa Greta Ölund. Efter studier i Fjellstedtska skolan i Upsala och mogenhetsexamen i Umeå stud. i Upsala ht. 1889, prästv. 2 juni 1895, förordn. till fängelsepredikant i Luleå 30 juni s. å., hospitalspred. i Piteå 1 jan. 1897, komm. i Löfånger 12 maj 1900, tilltr. genast; utn 2:e komm. i Piteå landsförs. 23 sept. 1905, tilltr. genast. Khde i Norrfjärdens nybildade pastorat 1 apr. 1917. Död 17 juni 1924. Nitisk i tjänsten och afhållen af sina församlingsbor.

G. 24/8 1899 m. *Elin Amalia Wåhlin*, f. i Piteå stad 13/4 1876, dotter af garfverifabrikören Erik Ferdinand Wåhlin och Alvina Mathilda Ulander.

Barn: *Nils Gunnar*, f. 30/11 1900 i Löfånger, med. kand i Upsala; *Ruth Mathilda*, f. 9/1 1902.

Tr.: Norrfjärden, i *Från bygd och vildmark* 1922, s. 91.

KOMMINISTRAR I ÄLFSBY.

1. **Olof Lindforss** (1809-17) utn. komm. i Piteå-Älfsby 29 apr. 1809, sist khde i *Löfånger*, n. 19.¹

2. **Israel Næsvall** (1817-22) erhöill 25 juni 1817 fullmakt som komminister i Älfsby; blef för fylleri i tjänsten genom Kgl. Maj:ts utslag 5 sept. 1822 afsatt. Restituerad år 1839 i prästämbetet tillträdde han sacellanien i *Öfver-Luleå* 1843, se där vidare.

3. **Gustaf Kock** (1823-33), f. 12 juli 1776 i Piteå landsförs., son af nämndeman Johan Nilsson i Svensbyn och Brita Johansdotter. Stud. i Upsala 11 dec. 1794, men öfverflyttade till Åbo universitet, där han disputerade pro ex. 1797. Prästvigd i Hsand 14 nov. 1802 till nådårspred. i Öfver-Kalix efter komm. Lang; komm.adj. i Nysätra 1805; pastorsadj. i Löfånger 1809 och v. komm. därst. 1811; utn. till brukspred. vid Ro-

¹ Hans afskedspredikan i Älfsbyn midsommardagen 1817 är tryckt i Norrbottens Allehanda 26/10 1923.

bertsfors bruk i Bygdeå 1814; befullm. komm. i Älfsby 23 juli 1823, hitkom i sept. s. å. Afled här 5 mars 1833.

G. 1801 m. *Albertina Wilhelmina Schildt*, f. 19/1 1779, dotter af majoren Göran Axel Schildt och Ulrika Westerstrand (Anrep).

Barn: *Maria Wilhelmina*, f. i Ö.-Kalix 9/10 1803; *Gustaf Wilhelm*, f. 26/11 1804; *Bror Ulrik*, f. 16/4 1807 i Nysätra, vaktmästare vid Piteå lasarett; *Carolina Amalia*, f. 24/6 1809 i Löfånger, g. m. komm. Is. J. Bergman, n. 5 nedan; *Clara Eleonora*, f. 3/11 1811; *Wendela Juliana*, f. 17/5 1814; *Carl Johan*, f. 20/10 1816 vid Robertsfors; *Ulrika Ottiliana*, f. 24/5 1819; *Hilma Charlotta*, f. 25/8 1820.

Tr.: De vera generatione filiorum Dei vanam spuriarum trigam excludente. Joh. Ev. 1:12, 13., præs. *L. O. Lefrén*. Aboæ 1797.

4. **Henrik Brunnius** (1835-38), f. 26 sept. 1803, son af komm. i Öfver-Kalix Erik Brunnius och Eva Henriksdotter. Han uppfostrades af rektor L. Gadd i Piteå, blef stud. i Upsala ht. 1821, absolverade det teologiska seminariet vt. 1825; vice kollega i Umeå skola ht. 1828; prästv. 21 dec. s. å. till past. adj. i Degerfors hos prosten Ol. E. Burman, därefter past. adj. i Umeå och vakanspred. efter prosten Hambræus okt. 1833, utn. till komm. i Älfsbyn s. å. Afled här 17 mars 1838. Ägde för sin tid ovanliga predikogåfvor.

G. 12/6 1831 i Degerfors m. *Catharina (Karin) Margareta Linder*, f. 1804 i Tannsele, Degerfors.

Barn (3 döttrar): *Henrika Catharina*, f. 2/11 1831 i Degerfors, ogift, d. i Piteå stad; *Hedvig (Hedda) Fredrika Carolina*, f. 22/10 1833 ib., g. m. tulltjänstemannen O. F. Lundholm, änka 1908; *Wendela*, f. 10/2 1836, g. m. handlanden J. O. Björck i Piteå stad, d. 13/5 1896.

5. **Isak Johan Bergman** (1841-62), f. 23 aug. 1802, son af klockaren Esaias Bergman i Luleå g. stad och Carolina Fluor. Inskrefs i Piteå skola 1818, stud. i Upsala 1825; prästv. 24 juni 1832 till adj. i Öfver-Kalix. nådårspred. i Älfsby 18 dec. 1833, likaledes i Öfver-Kalix från 1 maj 1836, nådårspred. i Neder-Kalix 31 maj 1837. Utn. komm. i Älfsby 2 jan. 1839, förordnades han till nådårspred. 24 apr. s. å. och tillträdde här sacellanien 1 maj 1841. Lär ha varit en tid suspenderad; blind på ett öga efter att ha blifvit sparkad af en häst. Påstås ha haft sin egen teologiska exeGES för att skydda skolbarnen för vidskepliga föreställningar i fråga om de i gamla katekesen förekommande skogsrå, sjörå, tomtegubbar och löfjerskor. Skogsrå, mente han, var en rågång huggen genom skogen, sjörå en gärdesgård, som stack ut i sjön, tomtegubbar voro bönder, som sålt sina hemman men bodde kvar på gamla gårdstomten, och löfjerskor

betecknade gärdesgård, bandad af vidjor med kvarsittande löf. Han afled 1 febr. 1862.

G. 1834 m. *Carolina Amalia Kock*, dotter till komm. härstädes G. Kock; Hon erhöll 2 extra nådår, lär varit mycket talför. d. i Älfsbyn 23/5 1881, sörjd af 8 barn.

Af barnen: *Isak*; *Johan*, fanjunkare vid Norrb. fältjägare; *Karolina*, f. 22/6 1838 i N. Kalix, ogift.

6. **Gustaf Wilhelm Nygren** (1865-73), f. 1 okt. 1827 i Burträsk, son af bonden och handl. Anders Nygren och Eva Christina Henriksdotter. Stud. ht. 1849, prästv. 21 sept. 1854 och förordn. 18 okt. s. å. till komm. adj. i Skellefteå samt 14 febr. 1855 till v. komm. i Luleå stad; v. komm. i Piteå landsf. fr. 1 maj 1855 till 23 nov. 1856, uppehöll pastoralvården därefter till 12 febr. 1857 och tjänstgjorde under de följande åren här ömsom som vice pastor och past. adj. till dess han 17 mars 1862 utnämndes till stadskomm. i Piteå och tilltr. 1 apr. s. å., men redan i jan. 1863 erhöll han fullmakt ss. komm. i Älfsbyn, ehuru han först 1 maj 1865 tillträdde tjänsten. I predikstolen var han ej så lycklig genom sitt egendomliga uttal och sin alltför snabba tunga, men vid husförhören en god lärare och i praktiska värf en utmärkt förslagen rådgifvare. Han afled 26 jan. 1873.

G. 1864 m. *Karolina Ulrika Grape*, f. 3/8 1825, dotter af prosten Isak Grape i Piteå, d. 1/8 1914 i Öjebyn.

7. **Gustaf Edvard Öhstedt** (1875-94), sist khde i *Nysättra*, n. 3.

År 1895 tillträdde Älfsby förste själfständiga khde.

KOMMINISTRAR I PITEÅ NYA STAD.

1. **Samuel Hortelius** (1683-90) var den förste innehafvaren af denna tjänst; se komm. i *Piteå landsförsaml.* n. 14.

2. **Isac Aug. Bång** (1690-91), f. 8 sept. 1661 i Hässjö, föräldrar: Augustin Isacsson Bång och Christina Jönsdotter Ångerman, gästgifvare-dotter från Fjäl. Fadern, född i Tynderö sn, hade i Stockholm lärt sig skradderiyrket, men bosatte sig sedan i Fjäl, hvars gästgifverihemman genom arf och lott tillfallit hustrun efter hennes fars, Jöns Hemmingsson Ångermans död 1656. Sonen Isak, äldst af barnen, blef efter studier i Hsands gymn. student i Upsala 25 aug. 1681. Komm. i Piteå stad och kollega vid skolan därstädes 1690, sköt sig till döds, ovisst om med afsikt eller af våda 1691. Ogift.

3. **Mårten Beckman** (1692-95), f. i Hsand, där fadern var borgare. Efter att ha genomgått födelsestadens gymn. blef han stud. i Upsala 10 nov. 1677; kollega i Piteå skolas 2. kl. och tillika stadskapellan 1692. En ovärdig arbetare i Herrans vingård. Ehuru gift med »en snäll och beskedlig människa i Hsand», lefde han under sin Piteåtid i brottsligt umgänge med borgmästarens härstädes, Erik Månsson Sterners, lättfärdiga dotter Brita Sterner, med hvilken han äfven förde en skamlös korrespondens, däri han lättsinnigt brukade Guds namn, hans heliga ord och sakrament. I Hsands domkapitels protokoll 23 sept. 1695 heter det: Hr Mårten Beckman är nu lagligen öfvertygad och dömd brottslig till det horeri, han i många år bedrifvit med Brita Sterner. Stadens rådstugurätt dömde dem till uppenbar kyrkoplikt samt, att de hvardera skulle plikta 60 mark samt för deras ogudaktiga expressioner i sina bref emot en del af församlingen, likaledes 60 mark för deras ömsesidiga beskyllningar att vara genom olofliga medel drifna till sådan skamlös kärlek. Beckman blef dessutom för de ogudaktiga expressionerna i sina bref dömd till döden. Kgl. Hofrätten lindrade emellertid domen så, att Brita Sterner skulle böta 40 mark och stå uppenbar kyrkoplikt, Beckman skulle förskonas ifrån dödsstraffet men uti Piteå stad ställas emot en påle på torget ifrån kl. 10 f. m. till 12, hållande de lättfärdiga brefven i sin hand, sedan stå uppenbar kyrkoplikt och föras till Marstrand att där i 6 år arbeta. Så lyder i korthet hofrättens 24 apr. 1696 fällda dom.

4. **Erik Er. Lönnberg** (1696-1731), f. 1659, bondson från Högsjösn i Ångermanland. Stud. i Upsala 20 aug. 1682, prästv. till adj. i Säbrå. 1690; till kollega i Hsands skola 2. kl. fann domkapitlet i sept. 1694 dn Ericus Lönnberg skickligast, emedan han »alltid varit van med barns information och dervid flitig sig visat»; han utn. därtill 10 april 1695. Transporterades 1696 till liknande tjänst i Piteå skola och därmed förenade komministratur, uppflyttades till kollega i 3. kl. 1716. Var en god, tålig man, som skötte väl sin skoltjänst, förrättade sitt ämbete som en nitälskande själasörjare och förde kyrkböckema särdeles omsorgsfullt. Han lefde mycket vackert och enigt med sina båda första hustrur; men i sitt tredje gifte fick han en mycket elak kvinna, som under fylleri med hugg och slag öfverföll honom och ändtligen dref honom ur huset. Han klagar 17 sept. 1728 i bref till konsistoriet, att andra ej längre vilja herbergera honom, emedan hustrun öfverfaller dem med otidiga ord och hotelser, bryter sig in genom fönstren och förorsakar hvarjehanda oljud, så att hon för sådant oväsande och sabbatens ohelgande både fått böta och för en tid sedan sutit i 14 dagars fängelse på vatten och bröd och undergått uppenbar

skrift. L. anhåller därför att blifva från henne skild; i annor händelse nödgas han sin tjänst uppsäga och hos kristmilda människor sig uppehålla. Afled 4 juni 1731, efter att förgäfvdes sökt erhålla förslagsrum å lediga pastorat.

G. 1) m. *Maria Boding*, dotter till länsman Boding och syster till khden i Nätra Dan. Boding; d. 9/4 1711 i Piteå, begr. i stadskyrkan »vid väggen främst i mansfolksbänkarna», 45 år g.;

2) 1/11 1711 i Piteå m. *Maria Lithovia*, dotter af finske prosten Gustaf Lithovius och änka efter borgaren Christian Fabricius i Piteå; d. 16/6 1751;

3) 7/8 1716 m. *Catharina Johansdotter Burmark*, f. *Rockman*.

5. **Michael Wikman** (1732-74), f. 1693, döpt 10 okt.; fadern, Anders Ersson i Wiksjö, var finne. Stud. i Upsala 29 jan. 1719, blef i apr. 1722 prästv. till adj. åt prosten Wargentin i Sunne. Som han emellertid var kunnig i finska språket och khden E. Brunnius i Öfver-Torneå s. å. behöfde en medhjälpare, fick han konsistorii befallning att resa dit upp, men i saknad af medel till så lång resa och i afvaktan på att Brunnius skulle därom föranstalta, tjänstgjorde han i Boteå en kortare tid och ville där förblifva. Härtill nekade konsistorium. Den 8 juni 1723 inkom Wikman till Hsand och fick föreställning, att han visat tredska emot Domkapitlets befallning, men han intygade, att han ej kunnat förr göra sig resfärdig, och konsist. lät sig därmed nöja. Han erhöll s. d. fullmakt på brukspredikantbeställningen vid Torneå järnbruk (Kengis), fick rekommendation till herrar fullmäktige för Västerbottens bergslag om bättre utkomst i penningelön och billigare inköp af matvaror. Khden Brunnius skulle behålla honom såsom sin adjunkt, i händelse vägen dit upp under sommaren vore svår att färdas, samt låna honom en finsk bibel och andra nödiga böcker. I Kengis stannade han till 1726, då han blef komminister i Enontekis. I jan. 1729 anhåller han, att som han snart i 6 år uthärdat i lappmarken, konsist. ville efter sin gjorda lofven därifrån förhjälpa honom till någon svensk församling, efter han ej längre kan där dugelig vara; i vidrig händelse nödgas han nästkommande vår sin befattning alldeles lämna emot sin vilja. Prosten Forbus meddelar i bref 10 maj s. å., att Wikman förliden storböndag med all sin egendom ankommit till Torneå. V. komm. i Högsjö 4/2 1730. I sept. 1731 erbjöds honom den lediga stadskommistraturen i Piteå, hvilken han som ordin. tillträdde följande år. Hans oförsynta beteende, då han år 1740 sökte komministraturen i landsförsamlingen, är ofvan omtaladt. Emellertid återvann han genom kungligt utslag 23 nov. 1744 den spanmåslön om 9 t:r, som församlingens pastor enl. beslut på prästmötet i Piteå 20 febr. 1695 skulle gifva stadskapellannen, men hvilken blifvit afkortad till 6 t:r. W. uppnådde den höga åldern

af 81 år och afled 13 okt. 1774. Då han ej efterlämnade änka eller omyn-
diga barn, skulle tjänsten tillsättas före nästkommande 1 maj.

G. m. *Sara Constenia*, dotter till brukspredikanten i Kengis Michael Con-
stenius; d. i lungdot i maj 1753.

Af barnen: *Maria*, f. 25/10 1724 i Kengis, g. 6/9 1746 m. skepparen Erik Ny-
berg; d. i Piteå 13/1 1755; *Catharina*, ogift, d. 21/11 1765 i Piteå, 40 år g.; *Anders*,
komm. i Ö.-Torneå, Pajala; *Michael*, f. 31/9 1733 i Piteå, d. 5/3 1734; *Elisabeth*,
f. 27/11 1734, g. 16/12 1756 m. tullskrifvaren Petter Bygdén i Piteå, sederm. Tull-
inspektör i Torneå, slutl. i Wasa; *Christina*, f. 1739, g. m. rådman och hand-
landen Carl Magn. Goldbach i Upsala i 3. giftet; änka 1/1 1787.

6. **Jöns Pihlgren** (1775-89), f. 22 okt. 1733 i Luleå gl. stad, son till
länsman Nils Pihlgren och Catharina Åman. Stud. i Upsala 1754, prästv.
i Hsand 31 maj 1767 på kallelse af prosten Lang i Luleå. Efter att där
varit adjunkt och nådårspräst utn. till komm. i Piteå stad 7 juni 1775.
Opponent vid 1787 års prästmöte här. Afled af bröstsjuka 11 jan. 1789.

G. 16/12 1788 m. *Catharina Gadd*, dotter af guldsmeden Joh. Gadd i Piteå
och Margareta Fabricia; d. därst. 3/11 1821 i sitt 53 år. Hon erhöll dubbelt nådår.

Enda barn: *Margareta Catharina*, f. 1/9 1789, g. m. handl. O. Hedström.

7. **Jonas Backman** (1790-96), f. 19 juni 1759 i Piteå stad, föräldrar:
Per Backman och Maria Berg. Stud. i Upsala ht. 1779, prästv. i Upsala
1784 till huspred. hos generalskan friherrinnan A. H. Sjöblad; past. adj.
på Mörkö, Sörml., återkom till stiftet och anställdes oct. 1788 som
pastorsadj. i Rödön i Jämtland, utn. till stadskomm. i Piteå 21 okt. 1789,
hvilken tjänst han mottog på förordnande 1 maj 1790 och fullständigt
tillträdde 1 maj 1791. Afled 30 dec. 1796, allenast 37½ år gammal.

G. i Brunflo 29/4 1790 m. *Catharina Elisabeth Örbom*, dotter af ryttmäst.
vid Jämtl. kavalleri Carl Joachim Örbom och Beata Dorothea von Saltza. Erhöll
extra nådår.

Barn: *Carl Petter*, f. 19/1 1791; *Maria Charlotta*, f. 6/6 1793, g. 22/8 1813 i
Östersund m. fanjunk. Carl Gustaf Krook vid Jämtl. reg.; *Jonas Ulrik*, f. 21/7
1794.

8. **Israel Magnus Granlund** (1797-1809) erhöll transport till
Piteå landsförsamling, komm. n. 21.

9. **Hans Sehlstedt** (1811-22), sist 1:e komm. i *Neder-Luleå* n. 15.

Genom kgl. bref 20 juni 1822 erhöll stadskommministern i Piteå, »hvars ringa
lön 160 Rdlr 29 skillingar i anseende till flere församlingsbors medellöshet utgår i
ett vida lägre belopp, och hvars syssla, då landshäktet kommer att flyttas till staden
samt fångarnes själavård anförtros bemälde prästman, blefve förenad med trägnare
arbete», rätt till dubbla tjänsteår.

10. **Johan Schmaltz** (1823-42), sist 1:e komm. i *Neder-Luleå*, där han äfven efterträdde sin härvarande företrädare.

11. **Jakob Dahlberg** (1842-47), khde i *Råneå*.

12. **Anders Aron Stecksén** (1847-55), sist khde i *Öfver-Luleå*.

13. **Johan Læstadius** (1855-60), khde i *Jockmock* n. 13.

Åtgärder för besättande af stadskommunistertjänsten uppskötos i anledning af väckt fråga om förändrad predikoskyldighet.

14. **Gustaf Wilhelm Nygren** (1862-65), komm. i *Älfsby*, se ofvan.

15. **Fabian Zacharias Grape** (1865-98), f. i Burträsk 25 dec. 1832, son af prosten och khden i Piteå d:r Isak Grape. Efter skolstudier i Piteå och Hsands gymn. student i Upsala vt. 1852; prästv. i Sthm 13 juli 1857 till past. adj. i Neder-Luleå. Förestod pastoralvården i Öfver-Kalix juli-okt. 1860; återgick därefter till adj. tjänsten i Luleå, som han med undantag af några månaders tjänstledighet för sjuklighet förestod, till dess han utn. till komm. i Piteå stad 22 febr. 1864, tilltr. 1 maj 1865, v. kollega vid Piteå läroverk vt. 1866-vt. 69, ht. 1870, vt. 1871, vt. 1873 och 1875-79. Aflade past. ex. 12 juni 1875. Fjättrad vid sjuksängen af ledgångsreumatism, åtnjöt han tjänstledighet från dec. 1888 och aflod 9 dec. 1898. Var stadsfullmäktiges ordförande under åtskilliga år.

G. 8/8 1865 m. *Margareta Charlotta (Lotten) Calvagen*, dotter af prosten i N.-Luleå P. Calvagen och Christina Norrbom; d. 4/12 1874.

Barn: *Erik*, f. 31/8 1867, d. 15/10 s. å.; *Anna*, f. 13/10 1868, g. 1891 m. khde Gustaf Hörnström i Nätra; *Lotten*, f. 9/6 1870, skolkökslärarinna i Piteå landsförsamling; *Ernst*, f. 26/11 1871, stud. 1889, sekr. i Generalpoststyrelsen.

Efter komm. Grapes död afskiljdes Piteå stad från landsförsamlingen såsom eget pastorat, och stadskommunistraturen indrogs.